

**Semantiska förändringar i de svenska och engelska
översättningarna av *Koiramäen Suomen historia***

Nea Mustalahti
Avhandling pro gradu
Examensprogrammet för språkinläring och språkundervisning, Nordiska språk
Institutionen för språk- och översättningsvetenskap
Humanistiska fakulteten
Åbo universitet
Maj 2023

The originality of this thesis has been checked in accordance with the University of Turku
quality assurance system using the Turnitin OriginalityCheck service.

Avhandling pro gradu

Examensprogrammet för språkinläring och språkundervisning, Nordiska språk

Nea Mustalahti

Semantiska förändringar i de svenska och engelska översättningarna av *Koiramäen Suomen historia*

Antal sidor: 42 s., 5 sidor bilagor

Syftet med denna avhandling är att undersöka vilka semantiska förändringar översättarna har gjort i de svenska och engelska översättningarna av boken *Koiramäen Suomen historia*. Med semantiska förändringar avser jag tillägg, explicitgörande, utelämningar och implicitgörande. För det första tar jag reda på vilka semantiska förändringar som har gjorts i översättningarna. För det andra är meningen att jämföra förändringarna i översättningarna med varandra.

Mitt material består av den finska barnboken *Koiramäen Suomen historia* och dess svenska och engelska översättningar. Mina metoder är både kvantitativa och kvalitativa. Jag har gått igenom materialet genom att samla in tillägg, explicitgörande, utelämningar och implicitgörande. Sedan har jag grupperat beläggen enligt dessa fyra kategorier och räknat hur många belägg det finns i varje grupp. Efter detta har jag också tagit fram exempel på de olika typerna av semantiska förändringar. Till sist har jag jämfört beläggen i översättningarna med varandra.

Resultaten visar att explicitgörande är den vanligaste typen av semantiska förändringar i den svenska översättningen. Skillnaden mellan antalet tillägg, utelämningar och implicitgörande är liten. I den engelska översättningen finns det däremot större skillnader mellan de olika semantiska förändringarna. Tillägg är den vanligaste förändringstypen medan explicitgörande också är mycket vanliga. Utelämningar och implicitgörande är däremot betydligt ovanligare.

Resultaten påverkas av skillnaderna mellan de olika kulturmiljöerna. Det finns större skillnader mellan de finska och engelska kulturmiljöerna än mellan de finska och svenska miljöerna varför engelskspråkiga läsare sannolikt har mindre information om Finland. Därför måste fler tillägg och explicitgörande göras i den engelska översättningen. På samma sätt kan utelämningar och implicitgörande inte göras så ofta.

Nyckelord: översättning, semantik, finska, svenska, engelska

Innehållsförteckning

1 Inledning	5
1.1 Syfte	5
1.2 Material och metod	6
1.3 Avhandlingens disposition	6
2 Teoretiska utgångspunkter	7
2.1 Översättning	7
2.1.1 Översättningens grundaspekter	8
2.1.2 Översättningens skeden	9
2.1.3 Översättning av barnlitteratur	11
2.2 Semantik	12
2.2.1 Semantiska förändringar	14
3 Material och metod	17
3.1 Material	17
3.2 Metod	18
4 Analys	19
4.1 Den svenska översättningen	19
4.1.1 Tillägg	20
4.1.2 Explicitgörande	21
4.1.3 Utelämningsar	23
4.1.4 Implicitgörande	24
4.2 Den engelska översättningen	25
4.2.1 Tillägg	26
4.2.2 Explicitgörande	29
4.2.3 Utelämningsar	32
4.2.4 Implicitgörande	33
4.3 Jämförelse	34

5 Sammanfattning och diskussion	38
Litteratur	41
Lyhennelmä	43

1 Inledning

Ett av de viktigaste målen vid översättning är att förmedla betydelser från källspråket till målspråket. Därför är det mycket viktigt att översättaren beaktar semantik som handlar om språkliga betydelser. Ibland måste översättaren göra olika slags semantiska förändringar så att översättningen fungerar väl. Betydelsekomponenter kan till exempel tilläggas eller lämnas bort vid översättning. I denna avhandling ska jag undersöka sådana semantiska förändringar.

Som material i min undersökning använder jag en finsk barnbok och dess svenska och engelska översättningar. Boken är skriven av Mauri Kunnas och heter *Koiramäen Suomen historia*. Denna bok och dess översättningar innehåller mycket mångsidigt och rikt språk. Därför är det intressant att undersöka semantiska förändringar i just denna bok.

1.1 Syfte

Syftet med denna pro gradu-avhandling är att ta reda på vilka semantiska förändringar översättarna har gjort i de svensk- och engelskspråkiga översättningarna av boken *Koiramäen Suomen historia*. Med semantiska förändringar avser jag tillägg, explicitgörande, utelämnningar eller implicitgörande. Meningen är även att jämföra förändringarna i översättningarna med varandra.

Mina forskningsfrågor är följande:

- Vilka semantiska förändringar har gjorts i den svenskspråkiga översättningen av boken *Koiramäen Suomen historia*?
- Vilka semantiska förändringar har gjorts i den engelskspråkiga översättningen av boken *Koiramäen Suomen historia*?
- Vilka likheter och skillnader finns det i semantiska förändringar mellan dessa två översättningar?

Den första och andra forskningsfrågan beaktar hur betydelser har förändrats när den finska boken har översatts till svenska och engelska. Frågorna handlar också om hur ofta betydelsekomponenter har tillagts, tagits bort eller gjorts explicit eller implicit. Med hjälp av den första och andra frågan kan jag svara på den tredje forskningsfrågan. Den handlar om likheterna och skillnaderna mellan de två översättningarna. Jag vill ta reda på om det förekommer till exempel fler tillägg eller utelämnningar i en av översättningarna.

1.2 Material och metod

Materialet i undersökning består av Mauri Kunnas barnbok *Koiramäen Suomen historia* (Otava 2017) och dess svenska och engelska översättningar. Den svenska översättningen heter *Hundarnas historiebok – Finland, en del av Sverige* (2018). Översättningen har gjorts av Ulrica Enckell. Den engelska översättningen heter *A Doghill History of Finland* (2018) och har gjorts av William Moore. I boken presenteras de viktigaste händelserna i Finlands historia. Boken börjar vid reformationen i Sverige och slutar när Fänrik Ståls sägner utkommer. I boken behandlas alla regenter och krig under tidsperioden. Boken presenterar också andra viktiga händelser i Finlands och Sveriges historia, bland annat hur Skeppet Vasa sjönk och hur posten grundades. Boken är skriven delvis i saklig stil och delvis i mer skönlitterär stil. Boken innehåller också dialoger, i vilka språket kan se ut nästan hur som helst.

Min undersökning har både en kvantitativ och en kvalitativ infallsvinkel. Jag har gått igenom materialet och excerperat ställen som innehåller tillägg, explicitgörande, utelämnningar eller implicitgörande. Jag har grupperat alla beläggen enligt dessa fyra kategorier. Först har jag analyserat vilka semantiska förändringar översättarna har gjort när de har översatt den finska boken till svenska och engelska. Jag har också räknat hur många belägg det finns i varje grupp och tagit fram exempel på beläggen. Efter detta har jag jämfört beläggen i de två översättningarna med varandra.

1.3 Avhandlingens disposition

I kapitel 2 diskuterar jag teoretiska utgångspunkter för min undersökning. I kapitel 3 presenterar jag mitt material och mina metoder närmare. Kapitel 4 redogör för analysen av materialet. Till sist sammanfattar och diskuterar jag resultaten i kapitel 5.

2 Teoretiska utgångspunkter

I detta kapitel presenterar jag den teoretiska bakgrunden för min undersökning. I avsnitt 2.1 diskuterar jag inledningsvis teoretiska utgångspunkter för översättning. Först presenterar jag olika teorier som har skapats inom översättningsvetenskapen och diskuterar hur begreppet översättning har definierats. Avsnitt 2.1.1 handlar därefter om översättningens fyra grundaspekter. I avsnitt 2.1.2 presenterar jag översättningens olika skeden och i avsnitt 2.1.3 översättning av barnlitteratur. I avsnitt 2.2 övergår jag till att presentera teoretiska utgångspunkter för semantik. Jag diskuterar först hur semantik och språklig betydelse har definierats. I avsnitt 2.2.1 presenterar jag slutligen de semantiska förändringar som jag analyserar i mitt empiriska material.

2.1 Översättning

I detta avsnitt diskuterar jag först vilka teorier det finns inom översättningsvetenskapen och hur begreppet översättning har definierats. Efter det diskuterar jag översättningens fyra grundaspekter och tre skeden. Till sist diskuterar jag översättning av barnböcker.

Ingo (2007:11) konstaterar att det har uppstått flera olika teorier inom översättningsvetenskapen under dess historia. Enligt Nida (2002:108–113) kan de olika teorierna kategoriseras i tre grupper i enlighet med de discipliner som de bygger på. Den första gruppen består av de teorier som har filologi som utgångspunkt. Dessa teorier handlar om studiet av skrivna texter och deras autenticitet, form, betydelse och kulturella inverkan. Traditionellt har dessa teorier undersökt endast litterära verk. Den andra gruppen utgörs av teorier med utgångspunkt i lingvistiska skillnader mellan käll- och måltext. Lingvistiska skillnader har behandlats ur bland annat semantiska och sociolingvistiska perspektiv. Den sista gruppen består av teorier med sociosemiotik som bas. Dessa teorier har haft stor betydelse för forskningen om interspråklig kommunikation eftersom man inom sociosemiotiken studerar alla slags tecken som används inom samhället.

Enligt Ingo (2007:13–14) har man inom de olika teorierna definierat också termen översättning på olika sätt. Definitionerna visar ofta vad man tänker att primärt översätts. Till exempel har vissa betonat översättning av textmaterial. Exempelvis Catford (1965:20–21) definierar översättning som ersättande av textuellt material i ett språk med motsvarande textuellt material i ett annat språk. Enligt honom är det mest centrala problemet vid

översättning att hitta översättningsmotsvarigheter på målspråket. Också Stålhammar (2015:12) definierar översättning som ”överföring av en text till ett annat språk (målspråket) än det som texten ursprungligen skrivits på (källspråket)”. Stålhammar (2015:14) anser att tolkning också är en viktig del av översättning. Enligt henne tolkar översättaren källtexten i enlighet med sin ordförståelse, tidigare läsning och kunskap om textens bakgrund. Översättaren är alltså en kreativ aktör vars tidigare erfarenheter påverkar hur den färdiga översättningen ser ut.

Andra betonar i sin tur att man översätter betydelser. Enligt Vehmas-Lehto (2002:12–16) betyder översättning att det som har uttryckts på källspråkets villkor uttrycks på målspråkets villkor. Vid översättning är det enligt henne viktigare att förmedla källtextens innehåll än textens språkliga form. Vehmas-Lehto konstaterar dock att många människor har en felaktig uppfattning om vad översättning egentligen är. Det finns ett missförstånd om att översättning är en mycket enkel verksamhet och att alla två- eller flerspråkiga personer är kompetenta översättare. I själva verket är översättning en mycket komplicerad process under vilken översättaren ska beakta många olika saker och göra val mellan olika alternativ.

Enligt Stålhammar (2015:13) finns det de som anser att översättning är en omöjlighet. Också Ingo (1991:16–20) diskuterar detta. Enligt honom beror svaret på hur översättning definieras. Om man anser att varken form eller betydelse får förändras alls är översättning en omöjlighet. Denna uppfattning är dock inte vanlig utan de flesta vet att formen eller betydelsen ibland måste redigeras så att översättningen fungerar på målspråket. Översättning kan anses vara en omöjlighet också av semantisk-pragmatiska skäl. Om kulturmiljön på målspråket avviker så starkt från miljön på källspråket att till exempel vissa begrepp inte finns i målspråket kan det vara mycket svårt eller omöjligt att översätta texten. Ingo påpekar vidare att det semantiska innehållet i ord nästan aldrig är detsamma i käll- och målspråket. Om man accepterar att en översättning inte är en formell och semantisk spegelbild av källtexten kan översättning ändå anses vara möjligt.

2.1.1 Översättningens grundaspekter

Enligt Ingo (2007:20–21) ska grammatiska, stilistiska, semantiska och pragmatiska aspekter beaktas vid översättning så att resultat blir en välfungerande helhet. Dessa aspekter kallas för översättningens fyra grundaspekter. Den första aspekten handlar om språkets grammatiska strukturer på alla språkliga nivåer, till exempel ortografi, morfologi och syntax. Översättaren ska alltså kunna skilja på korrekta och felaktiga grammatiska strukturer (Ingo 2007:65). Med

den stilistiska aspekten menar Ingo (2007:75–83) situationsbetingade sätt att använda språkets grammatiska strukturer. Stil omfattar bland annat stilarter, dialekter, talspråk och skriftspråk. Enligt Ingo (2007:22, 86–87) handlar den tredje aspekten, semantik, däremot om hur olika betydelser förmedlas i språket. Denna aspekt spelar en viktig roll eftersom överföring av källtextens betydelse till översättningen är översättarens viktigaste uppgift. Varje språk har sitt sätt att lexikalisera omvärlden, varför det kan finnas stora skillnader i käll- och målspråkets semantiska strukturer. Till sist nämner Ingo (2007:126) den pragmatiska aspekten som gäller den situation i vilken språket används. Översättningen ska alltså fungera i den nya språk- och kulturmiljön.

Enligt Ingo (2007:15–18) spelar även situationella faktorer en viktig roll vid översättning. Dessa faktorer kan vara både inom- och utomspråkliga. Till exempel vilket språkpar man översätter mellan inverkar på hur lätt det är att förmedla källspråkets grammatiska och stilistiska strukturer till målspråket. Också källtextens textsort påverkar hur texten översätts. Det finns stora skillnader mellan översättning av till exempel en skönlitterär text och ett arbetsintyg. Den kulturella kontexten som översättningen ska användas i inverkar även på hur mycket till exempel vissa begrepp måste förklaras. Till och med själva översättarens skicklighet och personlighet spelar en roll för hur den färdiga översättningen ser ut. Andra situationella faktorer är till exempel syfte, medium och den översatta textens mottagare. De situationella faktorerna varierar typiskt mycket.

2.1.2 Översättningens skeden

Som Ingo (1991:92–93) konstaterar kan översättningsprocessen även undersökas ur översättarens perspektiv. Då kan man särskilja tre olika skeden i processen. Det första skedet är analys av texten på källspråket. Översättaren ska känna källtexten mycket väl för att kunna översätta den på ett lyckat sätt. Resultatet av detta skede är en mellanstruktur på källspråket. Som hjälp vid analysen av källtexten kan översättaren använda sig av fem olika delmoment.

I det första momentet gör översättaren en förberedande textanalys som innehåller flera noggranna genomläsningar av texten. Den hjälper översättaren i de senare skedena av översättningsprocessen. (Ingo 1991:94.)

Enligt Ingo (1991:95–97) är det andra delmomentet grammatisk analys. I detta delmomentet gör översättaren en morfologisk och syntaktisk analys av källtextens grammatiska konstituent. Detta kan ske genom att analysera textens ytstruktur. Då identifierar översättaren alla

satsdelar i texten och utreder deras förhållande till varandra. Ingo påpekar dock att det oftast är nödvändigt att göra en noggrannare analys av källtextens djupstruktur. Då transformerar översättaren texten närmare kärnsatsnivån. Begreppet kärnsats definierar Ingo som en elementär sats ur vilken alla andra satstyper kan bildas. Genom att utreda vilka djupstrukturer det finns i käll- och målspråket kan man föra dem strukturellt närmare varandra. Detta underlättar översättningen av texten.

Det tredje momentet är semantisk analys av källtexten. I den ingår analys av ordens denotation och konnotation. Denotation syftar på ordens grundbetydelse. Vid denotationsanalys kan översättaren ibland ha nytta av en komponentanalys för att utreda vilka betydelsekomponenter det finns i vissa ord. (Ingo 1991:121–124.) Enligt Nida (1975:184) kan ord ha olika serier av betydelsekomponenter och översättaren ska hitta den serie som bäst passar ihop med betydelsekomponenterna i källspråket. Som Ingo (1991:143–144) påpekar har ord ofta också en konnotation, vilket betyder att de väcker antingen positiva eller negativa associationer. Ordens konnotation kan översättaren testa till exempel med hjälp av försökspersoner som bedömer hur positiva eller negativa känslor orden väcker hos dem. Då får översättaren veta hur positivt eller negativt laddade orden är.

Enligt Ingo (1991:151–155) är nästa moment stilanalys. Först bedömer översättaren vilken huvudstil och underart källtexten tillhör. Ingo indelar stilarna i tre olika huvudtyper. Den första är konstnärlig stil med vilken författaren försöker skapa en viss stämning och påverka läsarens känslor och uppfattningar. Den andra är vetenskaplig-teoretisk stil som kännetecknas av entydighet och vetenskaplig kunskap. Informationsstilen syftar i sin tur till exakthet och saklighet men baserar sig alltid inte på vetenskap. Dessa tre huvudstilar kan indelas vidare i flera underarter. När översättaren har kartlagt vilken huvudstil och underart texten representerar analyserar hen källtextens stilmedel. Fokus ligger då på till exempel ordval, skiljetecken och rättskrivning.

Det sista momentet i analyskedet är som Ingo (1991:159–161) konstaterar pragmatisk analys. I detta moment ska översättaren bland annat ta reda på vilken funktion källtexten har. Översättningsmotsvarigheten väljs sedan enligt detta. Ingo särskiljer mellan tre grundfunktioner i texter. Om funktionen är informativ förmedlar texten kunskap i en objektiv och neutral ton. Vid expressiv funktion förmedlas både information och känslor. Imperativ funktion syns i sin tur bland annat i religiös litteratur och reklam som innehåller olika slags beteendemodeller. Därtill kan det finnas sekundärfunktioner. Texten har en fatisk funktion om

den används för att upprätthålla kontakt mellan människor, speciellt i talspråket. En text som innehåller finslipat språk har en estetisk funktion. Metalingvistisk funktion förekommer i sin tur i texter där språket beskriver sig självt. Ibland kan textens sekundära funktion vara viktigare än grundfunktionen, vilket då också ska tas i beaktande vid översättningen.

Enligt Ingo (1991:165–166) är det andra skedet i översättningsprocessen överföring. Då överförs resultatet av analyskedet, mellanstrukturen på källspråket, till målspråket. Resultat är en mellanstruktur på målspråket som är semantiskt exakt men saknar den slutliga formen. När överföringen sker på mellanstrukturnivå liknar språken varandra och relationerna mellan konstituenterna är klara. Då är det betydligt lättare för översättaren att överföra textens innehåll från källspråket till målspråket jämfört med om överföringen görs på ytstrukturnivån. Överföringen sker i översättarens hjärna, varför det är mycket svårt att undersöka processen konkret.

Det sista skedet i översättningsprocessen är enligt Ingo (1991:216) bearbetning av översättningen. I detta skede får det semantiska innehållet en konkret form. Mellanstrukturen på målspråket blir alltså en idiomatisk text. Ingo (1991:225–227) konstaterar att man tidigare betonade betydelsen av formell motsvarighet mellan källtexten och översättningen. I dag strävar många översättare i stället efter dynamisk motsvarighet. Då är målet att få de som läser översättningen att reagera på samma sätt som källtextens läsare. Översättningen ska alltså förstås på samma sätt som källtexten. Därför måste översättaren ibland till exempel ersätta källtextens grammatiska eller semantiska strukturer med strukturer som fungerar bättre på målspråket.

2.1.3 Översättning av barnlitteratur

Oittinen (2000:4) definierar barnlitteratur som litteratur som läses antingen tyst av barn eller högt för barn. Barnböcker är ofta illustrerade och avsedda för att läsas högt. Översättning av barnlitteratur beskriver Oittinen (2004:94) som översättning av en verbal och visuell helhet som är inriktad för barn. Det kan vara fråga om antingen prosa, dikter eller pjäser. Vid all översättning av barnlitteratur översätts både form och innehåll med betoning på hur saker uttrycks.

Oittinen (2004:96–97) konstaterar att översättaren påverkar måltextens läsbarhet genom att göra val mellan olika alternativ som alla har en viss visuell form. I praktiken spelar valen en roll för hur tydlig texten ser ut. Textens tydlighet inverkar sedan på hur lätt eller svårt det är

att läsa texten högt. Översättaren kan till exempel undvika bruket av långa meningar. Hen ska också analysera källtextens rytm och intonation och försöka förmedla dem till översättningen. Också Alvstad (2010:24) påpekar att barnböcker ofta är avsedda att läsas högt för barn, varför rytmer, rim, nonsens och ordlekar används mycket i dem. Ibland kan översättaren emellertid inte förmedla både källtextens ljud och innehåll till måltextern och måste då välja mellan dem.

Epstein (2012:17–24) använder uttrycket *expressivt språk* för att syfta på de lingvistiska drag som utgör motsatsen till bokstavligt språk. *Expressivt språk* omfattar bland annat namn, idiom, ordlekar och dialekter. I barnböcker används sådana språkliga drag till exempel för att underhålla, parodiera eller ge information. Med *expressivt språk* kan man även lära ut någonting eller hänvisa till tabun och känsliga ämnen. Dessa drag måste analyseras mycket noggrant vid översättning av barnböcker. Ofta är översättaren tvungen att ersätta, utelämna eller förklara uttryck eller översätta dem utan *expressivitet*.

Lathey (2016:55–57) konstaterar att illustrationer alltid har varit en viktig del av barnlitteratur. Kombinationen av text och bilder kan utgöra en utmaning för översättaren. Om översättningen blir längre eller kortare än källtexten måste översättaren ofta manipulera förhållandet mellan texten och bilderna på något sätt. Enligt Oittinen, Ketola och Garavini (2018:31) tolkar översättaren av en bildbok den verbala texten i enlighet med sin tolkning av bilderna och bilderna i enlighet med sin tolkning av texten. Översättaren måste därför gå igenom berättelsen flera gånger för att få en heltäckande bild av hur texten och bilderna förhåller sig till varandra.

2.2 Semantik

I detta avsnitt diskuterar jag först hur begreppet *semantik* har definierats och vad *språklig betydelse* egentligen är. Efter det presenterar jag de *semantiska förändringar* som jag analyserar i mitt material.

Dahllöf (1999:9–11) definierar *semantik* som vetenskap om *språklig betydelse*. Även om *semantik* kan ses om en motsättning till *grammatik* och *pragmatik* har de en stark förbindelse med varandra. *Grammatiken* formar en bas för *semantiken* eftersom *språkliga uttrycks betydelse* har sin grund i uttryckens struktur. Gränsen mellan *semantik* och *grammatik* är ibland till och med otydlig. *Pragmatik* handlar däremot om hur språket används för att åstadkomma vissa resultat. På det sättet kompletterar *semantik* och *pragmatik* varandra.

Som Dahllöf (1999:19–20) påpekar är man inte helt överens om vad språklig betydelse egentligen är. Det finns flera olika synsätt som betonar olika aspekter. Till exempel framhäver den mentala synen betydelser som mentala objekt. Betydelserna formar semiotiska trianglar som består av ord, begrepp och referent. Enligt Ingo (2007:87) fungerar ord och uttryck som symboler för begrepp. Begrepp finns endast på tankenivån och refererar till utomspråkliga referenter. Till exempel består betydelsen för *kniv* av förhållandet mellan ordet och motsvarande begrepp på tankenivån. Som Dahllöf (1999:20) konstaterar betyder detta att ord inte har någon direkt koppling till utomspråkliga referenter. Relationen mellan ord och referent är alltså konventionell och indirekt (Ingo 2007:87). Ett annat synsätt är behaviouristisk meningsteori. Enligt Dahllöf (1999:24) anser behaviouristiska språkteoretiker att språklig betydelse baserar sig på stimuli och respons. Stimulus är något som påverkar oss via sinnen medan respons är reaktionen på denna stimulus. Språklig betydelse består då av de stimuli som får talaren att uttrycka ord och de responser som uppstår hos mottagaren. Enligt behaviouristisk meningsteori ska uttryck därför undersökas i relation till icke-språkliga händelser eftersom de oftast får talaren att forma uttrycken. Ett tredje synsätt som Dahllöf (1999:27) presenterar är idén om att språkliga uttrycks betydelse formas genom användningen av dem. Enligt detta synsätt ska uttryck analyseras med tanke på de sammanhang i vilka de används. Betydelsen ligger i hela kontexten som består av ord, människor och saker. Till exempel är det omöjligt att veta vilken betydelse uttrycket *drottningen* har i schack utan att förstå hur schack spelas.

Saeed (2009:5) konstaterar att semantik utgör en del av det vetenskapsområde som fokuserar på hur olika typer av betydelsefulla tecken används. Enligt Dahllöf (1999:17) kallas detta forskningsområde för semiotik eller allmän teckenlära. Semiotik inkluderar alltså också utomspråkliga betydelsefulla tecken. Tecknen kan vara antingen naturliga eller kulturellt betingade. Saeed (2009:5) presenterar C. S. Peirces teori om tre olika teckentyper som består av ikoner, index och symboler. Ett tecken är en ikon om det finns en likhet mellan tecknet och dess verkliga motsvarighet, till exempel mellan ett porträtt och den person som porträttet föreställer. Ett index betyder däremot att tecknet är associerat med vissa följder. Rök är till exempel ett index för eld. En symbol grundar sig i sin tur på ett konventionellt förhållande. Som Dahllöf (1999:38–39) konstaterar är till exempel relationen mellan plustecken och addition endast konventionell. Också språkliga tecken är närmast symboler. Kuiri (2012:17) påpekar dock att många tecken är blandningar av de tre teckentyperna. Till exempel är onomatopoetiska ord både ikoner och symboler. Uttal av onomatopoetiska ord återspeglar

direkt de ljud som orden syftar på och är sålunda ikoner. Samtidigt finns det skillnader mellan språk i hur till exempel djurs läten uttrycks eftersom relationen mellan tecken och referent är konventionell. På det sättet är onomatopoetiska ord också symboler.

Kuiri (2012:27–28) konstaterar att ordens betydelse traditionellt har undersökts ur två olika perspektiv. Det första perspektivet tar i beaktande ordens vanliga och tillfälliga betydelser. Den vanliga betydelsen förstås på samma sätt av alla, är oberoende av situationen och används till exempel i ordböcker. Den tillfälliga betydelsen, som varierar efter situation och satskontext, baserar sig på ordets vanliga betydelse men får sitt exakta innehåll i sammanhanget. Det andra perspektivet handlar om ordens grundbetydelse och associationsinnehåll, som kallas för denotation respektive konnotation. Denotation är den del av betydelsen som bestämmer vilka referenter orden kan syfta på. Konnotationer ger däremot användningen av orden vissa nyanser. Till exempel har orden *kvinna* och *gumma* samma denotation men olika konnotationer. Båda orden syftar på en vuxen, kvinnlig person. Medan *kvinna* är ett neutralt ord har *gumma* emellertid en negativ association.

2.2.1 Semantiska förändringar

Ingo (2007:15) konstaterar att begreppet översättning har fått en vidare innebörd. Utöver själva översättningen anses begreppet i dag omfatta även tillägg och strykning av vissa delar av texten. Jag undersöker sådana förändringar också i mitt material.

Enligt Ingo (2007:123) betyder tillägg att nya betydelsekomponenter tillkommer vid översättningen. Tillägg är nödvändiga om översättningen annars skulle vara ofullständig eller obalanserad. Då kan översättaren tillägga ny information för att skapa balans i översättningen. Oftast finns det dock pragmatiska orsaker till tillägg. Då finns det ett behov att tillägga någonting till exempel på grund av källtextens och översättningens olika kulturella miljöer. I exempel (1) har *gammal* tillagts till översättningen.

1) I saw a man in the street. → Jag såg en *gammal* man på gatan. (Ingo 1991:86.)

Explicitgörande betyder däremot att sådana betydelsekomponenter som i källtexten har uttryckts ”mellan raderna” uttrycks explicit i översättningen. Översättningen får alltså nya ord men ingen ny information. Explicitgörande görs ofta för att det ska vara lättare att förstå texten. (Ingo 2007:123–124.) I exempel (2) nedan har översättaren skrivit ut att resan görs till Sverige.

- 2) Lähdemme Ruotsiin ensi vuonna. Matka tehdään heti joulun jälkeen. → Vi far till Sverige nästa år. *Sverigeresan sker genast efter julen.* (Ingo 1991:86.)

Utelämningar och implicitgörande utgör motsatsen till tillägg och explicitgörande. Enligt Ingo (2007:124) uttrycks inte alla källtextens betydelsekomponenter i översättningen vid utelämningar. Det finns alltså mindre information i översättningen än i källtexten. Också utelämningar har oftast pragmatiska orsaker men de kan även göras för att skapa en viss rytm till måltexten. I exempel (3) nedan har betydelsekomponenten 'gammal' utelämnats från översättningen.

- 3) I saw an *old* man in the street. → Jag såg en man på gatan. (Ingo 1991:86.)

Vid implicitgörande uttrycks i sin tur vissa av källtextens betydelsekomponenter "mellan raderna" i översättningen. I praktiken betyder detta att ord eller uttryck slopas utan att betydelsen förändras. (Ingo 2007:124.) I exempel (4) har översättaren valt att inte förklara explicit att resan görs till Sverige. Detta framgår ändå av kontexten.

- 4) Lähdemme Ruotsiin ensi vuonna. *Ruotsinmatka* tehdään heti joulun jälkeen. → Vi far till Sverige nästa år. Resan sker genast efter julen. (Ingo 1991:86.)

Ingo (1991:255) påpekar dock att både utelämningar och implicitgörande kan göra översättningen semantiskt fattigare och störa informationsflödet. Därför ska de göras endast av välgrundade orsaker (Ingo 2007:124).

I sin doktorsavhandling undersökte Huhtala (1995:18) förändringar vid översättning av finska texter till svenska, bland annat en barnbok. Resultaten visade att explicitgörande var mycket vanliga förändringar i hela materialet. Explicitgörande förekom till exempel då översättningarna upprepade någonting som redan tidigare hade uttryckts både i källtexten och i översättningen. Tillägg var mycket ovanligare i materialet och bestod av ord, fraser, satser eller meningar med ny information. En stor del av tilläggen i materialet förekom i översättningen av barnboken. Också implicitgörande var vanliga förändringar i materialet och omfattade bland annat utelämnande av innehållstomma element i översättningarna. Utelämningar var däremot ovanligare. Största delen av utelämningarna, som bestod av morfem, ord, fraser, satser och meningar, förekom i barnboken. Undersökningen visade också att bilderna spelade en stor roll vid översättningen av barnboken. Ibland hade översättaren valt att uttrycka explicit sådan information som redan fanns i bokens bilder. På samma sätt hade

översättaren ibland inte skrivit ut sådan information explicit som kunde ses i bilderna.
(Huhtala 1995:63–78.)

3 Material och metod

I detta kapitel presenterar jag mitt material och min metod närmare. I avsnitt 3.1 presenterar jag Mauri Kunnas och hans bok *Koiramäen Suomen historia*. I avsnitt 3.2 övergår jag till att diskutera vilken metod jag använder i min undersökning.

3.1 Material

Mauri Kunnas är en finsk barnboksförfattare och seriekonstnär. Kunnas studerade vid Konstindustriella högskolan och utexaminerades därifrån som grafiker år 1975. Därefter var Kunnas anställd på en reklambyrå och på olika tidningar. Han jobbade till exempel som politisk karikatyrtecknare på Turun Sanomat i flera år. Kunnas första barnbok, *Suomalainen tonttukirja*, utkom år 1979. Boken var mycket framgångsrik och blev till och med en av årets bästsäljare. Efter detta framskred Kunnas karriär som barnboksförfattare i snabb takt. (Mauri Kunnas 2022.) Hans andra barnbok, *Koiramäen talossa*, utkom redan nästa år. Den var också den första boken i Koiramäki-serien. Från och med år 1979 har Kunnas skrivit åtminstone en bok varje år. Totalt består hans produktion av över 100 vanliga böcker och cirka 20 fyll-i-böcker. Kunnas verk har översatts till 37 språk och publicerats i 36 länder. Hans framgångsrikaste bok, *Joulupukki*, har översatts till 26 olika språk. (Otava 2022.)

Jag har valt att fokusera på Mauri Kunnas bok *Koiramäen Suomen historia* och dess svenska och engelska översättningar i min undersökning. Boken är en del av Koiramäki-serien som består av cirka 20 verk (Otava 2022). Den publicerades år 2017 av förlaget Otava. Bokens titel på svenska är *Hundarnas historiebok – Finland, en del av Sverige* och översättningen har gjorts av Ulrica Enckell (2018). Den engelska översättningen heter *A Doghill History of Finland* och är gjord av William Moore (2018).

Koiramäen Suomen historia beskriver Finlands historia från reformationen i Sverige på 1500-talet till 1848 när Fänrik Ståls sägner utkom. I boken presenteras alla viktiga händelser under tidsperioden, till exempel alla krig och regenter som Finland haft. Boken berättar bland annat om Mikael Agricola, Klubbekriget, Skeppet Vasa och Sveaborg. Alla personer är hundar eller andra djur. En del text har skrivits i konstnärlig stil och en del i sakligare stil. I boken finns det också många dialoger som innehåller till exempel olika slags dialekter. Bilderna spelar även en viktig roll i boken. På nästan varje sida finns det illustrationer som föreställer det som det skrivs om i texten. På detta sätt förmedlar också bilderna olika slags betydelser.

3.2 Metod

Jag har som framgått gått igenom materialet och excerperat alla ställen som innehåller någon av följande semantiska förändringar: tillägg, explicitgörande, utelämning eller implicitgörande. I översättningarna finns också några ställen som innehåller andra semantiska förändringar. Vid dem har betydelsen förändrats på ett sätt som inte omfattar explicit- eller implicitgörande eller förändringar i mängden betydelsekomponenter. Jag har därför uteslutit dem ur min analys.

Som hjälpmedel vid identifieringen av semantiska förändringar har jag använt mig av tre ordböcker. På detta sätt har jag kontrollerat vilka betydelsekomponenter som ingår i ord, vilket gjort det möjligt att jämföra källtextens och översättningarnas betydelser med varandra. För att ta reda på vilka betydelsekomponenter det finns i den finska boken har jag använt *Kielitoimiston sanakirja* (2022) som är en finsk ordbok utgiven av Institutet för de inhemska språken. Vid genomgången av den svenska översättningen har jag använt Svenska Akademiens *Svensk Ordbok* (2022). Som hjälp i analysen av den engelska översättningen har jag slutligen använt *Cambridge Dictionary* (2023). Alla dessa ordböcker erbjuder mångsidig information om vilka betydelsekomponenter som ingår i ord. När jag samlade in materialet skapade jag fyra grupper för båda översättningarna i enlighet med de fyra olika typerna av semantiska förändringar. Efter detta placerade jag alla beläggen i grupperna och räknade hur många belägg det finns i varje grupp. Sedan undersökte jag beläggen närmare genom att jämföra översättningarna med varandra och analysera likheter och skillnader mellan dem. Jag har alltså använt både kvantitativa och kvalitativa metoder när jag har gått igenom materialet.

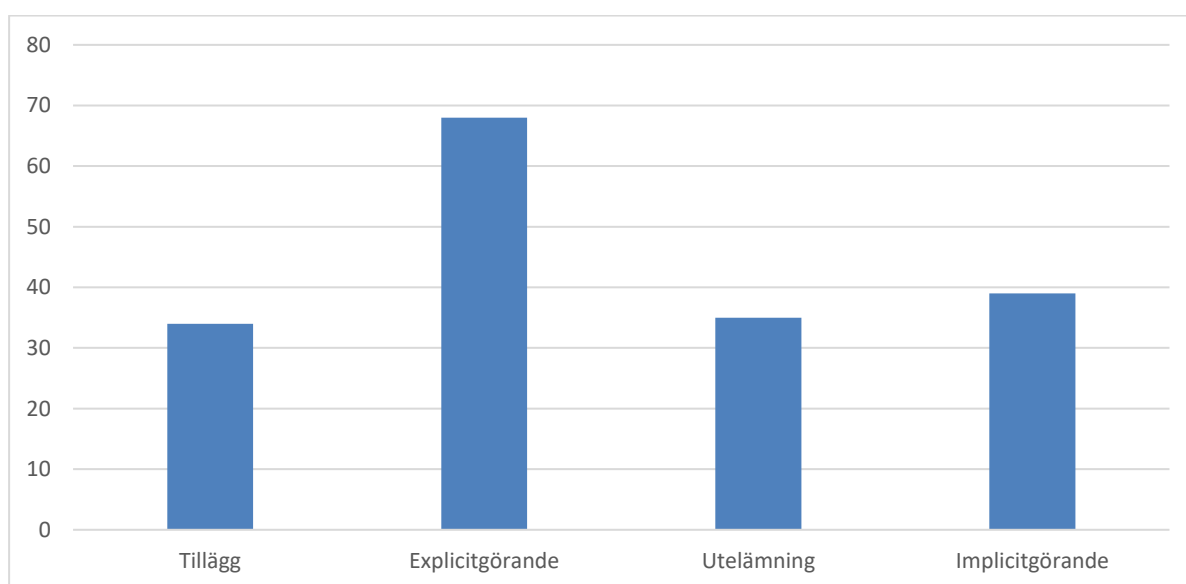
4 Analys

I detta kapitel presenterar jag resultaten från min undersökning. I avsnitt 4.1 svarar jag på min första forskningsfråga genom att analysera semantiska förändringar i den svenska översättningen av *Koiramäen Suomen historia*. Jag diskuterar de olika typerna av semantiska förändringar i egna underavsnitt. I avsnitt 4.1.1 analyserar jag tillägg, i 4.1.2 explicitgörande, i 4.1.3 utelämnningar och i 4.1.4 implicitgörande. I avsnitt 4.2 övergår jag till att behandla min andra forskningsfråga genom att presentera semantiska förändringar i den engelska översättningen. Jag diskuterar också dem i separata underavsnitt. I avsnitt 4.3 svarar jag på min tredje forskningsfråga genom att jämföra beläggen i de två översättningarna med varandra.

4.1 Den svenska översättningen

I detta avsnitt analyserar jag semantiska förändringar i den svenska översättningen. Först ger jag en allmän bild av hur många belägg jag hittat i boken. Sedan övergår jag till en genomgång gruppvis och ger exempel på beläggen.

I den svenskspråkiga översättningen *Hundarnas historiebok – Finland, en del av Sverige* hittade jag 176 semantiska förändringar som är antingen tillägg, explicitgörande, utelämnningar eller implicitgörande. Figur 1 nedan illustrerar förhållandet mellan de fyra olika typerna av semantiska förändringar i boken.

Figur 1 Semantiska förändringar i *Hundarnas historiebok – Finland, en del av Sverige*

Av de totalt 176 beläggen på semantiska förändringar i den svenska översättningen är 34 belägg, det vill säga cirka 19 %, tillägg. Denna grupp representeras av det minsta antalet belägg i materialet. Explicitgörande är i sin tur den vanligaste typen av semantiska förändringar i översättningen. Jag hittade 68 belägg med explicitgörande, vilket utgör cirka 39 % av alla belägg. Förändringar som innehåller utelämnningar hittade jag 35 av, vilket är cirka 20 % av alla beläggen i översättningen. Gruppen med implicitgörande innehåller i sin tur 39 belägg, vilket utgör cirka 22 % av alla förändringarna. På implicitgörande finns det alltså lite fler belägg än på tillägg och utelämnningar i den svenska översättningen.

4.1.1 Tillägg

I den svenska boken hittade jag som framkommit 34 belägg på tillägg. Tillägg är alltså den ovanligaste typen av semantiska förändringar i översättningen (även om skillnaden till utelämnning och implicitgörande är mycket liten). Detta resultat stämmer överens med Huhtalas (1995:68–69) undersökning som jag presenterade i avsnitt 2.2.1. Också i hennes material var tillägg ovanligare än bland annat explicitgörande. Vid tillägg har nya betydelsekomponenter alltså tillagts till översättningen så att det finns mer information i översättningen än i källtexten.

Exempel (5) nedan illustrerar tillägg. I exemplet talar man om Sveriges Drottning Kristina och hennes intressen. Den finska författaren har skrivit att Kristina tyckte om religion och kultur medan översättaren har valt att tillägga också *vetenskap* i den svenska boken.

5) Hän oli mainio miekkailija ja innokas metsästäjä, mutta myös kiinnostunut uskonnosta ja kulttuurista. (s. 40)

➔ Hon var en skicklig fäktare och ivrig jägare, och dessutom intresserad av **vetenskap**, religion och kultur. (s. 40)

Exempel (6) innehåller ett annat tillägg. Här är det fråga om Martin Luther och hans teser. Den finska författaren har inte nämnt hur många teser Luther spikade upp medan översättaren har tillagt denna information. Översättaren har antagligen tyckt att det är viktigt att nämna hur många teser Luther hade.

6) Hän naulasi vastalauseensa eli teesinsä Wittenbergin kirkon oveen vuonna 1517. (s. 8)

- ➔ Sin protest i form av **95** teser spikade han upp på kyrkdörren i Wittenberg år 1517. (s. 8)

I boken talas det mycket om olika städer och andra platser i Finland. Ibland har översättaren berättat mer om dessa platser för svenskspråkiga läsare. Detta beror troligen på att vissa platser i Finland sannolikt är obekanta för åtminstone de svenskspråkiga läsare som inte bor i Finland. För att översättningen ska kunna läsas i en annan kulturell miljö än källtexten måste det ges mer information om vissa saker. Sådana tillägg görs av pragmatiska skäl. Som jag diskuterade i avsnitt 2.2.1 är det mycket vanligt att ny information tilläggs i just sådana här kontexter (Ingo 2007:123). Exempel (7) nedan visar ett tillägg som har gjorts av pragmatiska skäl. I detta exempel har det varit nödvändigt att förklara för läsaren var Raumo ligger.

- 7) Hän ryhtyi suutariksi Rauman kaupunkiin. (s. 33)

- ➔ Han blev skomakare i Raumo **på finska västkusten**. (s. 33)

Som jag har konstaterat ovan finns det färre belägg på tillägg än andra semantiska förändringar i den svenska översättningen. En del av tilläggen har gjorts eftersom översättningen läses i en annan kulturell miljö än källtexten. Därför måste vissa saker förklaras för nya läsare. Å andra sidan innehåller översättningen också tillägg som jag inte har hittat klara orsaker till.

4.1.2 Explicitgörande

Av de fyra typerna av semantiska förändringar är explicitgörande klart den vanligaste i den svenskspråkiga översättningen. Jag hittade 68 belägg på explicitgörande. I sin undersökning konstaterade också Huhtala (1995:68) att explicitgörande var vanligt i hennes material. Mina resultat stämmer alltså överens med hennes. Vid explicitgörande uttrycker översättaren med nya ord sådana betydelsekomponenter som i källtexten har uttryckts ”mellan raderna”. Översättningen får alltså nya ord men inte ny information.

En del av översättningens explicitgöranden klargör för läsaren att Finland har varit en del av Sverige. Detta nämns till och med i bokens svenskspråkiga namn. Också i själva texten finns sådana explicitgöranden. Ett exempel på detta illustreras nedan (8). I den finska boken har man låtit det framgå som självklarhet att ordet *Sverige* syftar på de svenska områden som ligger utanför Finland. I översättningen har uttrycket *resten av* tillagts för att klargöra att Finland fortfarande var en del av Sverige. Detta explicitgörande har troligen gjorts för att

texten ska vara lättare att förstå. Som Ingo (2007:124) konstaterar är detta en vanlig orsak till explicitgörande.

8) Itse asiassa kuningas oli Suomessa paljon suosituampi kuin Ruotsissa. (s. 58)

➔ I själva verket var kungen mycket mer populär i Finland än i **resten av** Sverige. (s. 58)

Exempel (9) visar ett annat explicitgörande. Exemplet handlar om Gustav II Adolf och hans framgångsrika arme. Boken beskriver hur den svenska armen vann flera bataljer i trettioåriga kriget under ledning av Gustav. Slutligen dog han ändå i slaget vid Lützen. I den finska boken har man endast skrivit att kungens lycka vände men i den svenska boken har förledet *strids-*tillagts. Att det handlar om stridslycka framgår av kontexten men översättaren har ändå valt att uttrycka det explicit.

9) Kustaan onni kuitenkin loppui aikanaan. (s. 30)

➔ Men en dag vände också Gustav Adolfs **stridslycka**. (s. 30)

Exempel (10) nedan ingår i ett textavsnitt som handlar om Gustav Vasas son Erik XIV. I texten berättas också om Gustav Vasas andra söner. Det framgår av texten att Erik och Johan var bröder men översättaren har ändå gjort ett explicitgörande och uttryckt detta i ord.

10) Eerik epäili Turun linnassa asuvaa Juhana-herttuaa vehkeilystä, hyökkäsi Turkuun ja vangitsi Juhanan ja tämän puolison Katariina Jagellonian. (s. 14)

➔ Erik fick för sig att **hans bror**, hertig Johan som bodde på Åbo slott, myglade bakom ryggen på honom. Han anföll Åbo och tog Johan och hans gemål Katarina Jagellonica till fånga. (s. 14)

Vid ett par explicitgöranden har översättaren uttryckt med nya ord sådan information som redan ingår i bokens bilder. Också Huhtala (1995:78) noterade i sin undersökning att information i texternas bilder ibland hade uttryckts med ord i texten. Exempel (11) ingår i ett textavsnitt som beskriver hur finska soldater försöker hindra ryska soldater från att komma över en bro i finska kriget. I texten har man redan tidigare berättat att de ryska soldaterna kommer att försöka komma över bron. Bredvid texten finns det en stor bild som illustrerar händelsen. Trots det har översättaren nämnt ordet *bro* en gång till i texten.

11) -URAA! URAA! huusivat venäläiset ja rynnistivät suurella miesjoukolla eteenpäin. (s. 75)

➔ -URAA! URAA! hojtade de och stormade **bron** i en enda jättelik framrusande folkskock. (s. 75)

Exempel (12) illustrerar ytterligare en situation där information från bokens bilder har uttryckts verbalt. Exemplet ingår i en bildtext i vilken det berättas att finska soldater kallades för hackapeliter under trettioåriga kriget eftersom de brukade hojta ”hakkaa päälle”. Bredvid texten finns det en stor bild som visar hur hackapeliterna anfaller fienden. Av bilden framgår hur soldater hojtade ”hakkaa päälle” när de gick till anfall. Översättaren har ändå valt att uttrycka detta också i texten.

12) -Hakkaa päälle! huusivat suomalaiset. (s. 34)

➔ -Hakkaa päälle! hojtade finnarna **när de gick till anfall**. (s. 34)

I den svenska översättningen är explicitgörande alltså den vanligaste typen av semantiska förändringar. En stor del av fallen med explicitgörande har troligen gjorts för att underlätta förståelsen av texten utanför Finland. Ibland har också sådan information som redan framgår av bokens bilder uttryckts i ord i översättningen.

4.1.3 Utelämningar

I den svenska översättningen hittade jag totalt 35 belägg på utelämningar. I Huhtalas material (1995:76) var utelämningar ovanligare än till exempel implicitgörande. Detta gäller också i mitt svenska material. Vid utelämningar har alla källtextens betydelsekomponenter inte förmedlats till översättningen. Det ges alltså mindre information i översättningen än i källtexten.

Exempel (13) nedan visar en utelämning. Exemplet ingår i en tidslinje som visar de viktigaste händelserna i Finlands historia. I exemplet har betydelsekomponenten ’bli enväldig’ utelämnats från översättningen.

13) Kustaa III kaappaa vallan ja **ryhtyy itsevaltiaaksi**. (s. 6)

➔ Gustav III genomför en statskupp. (s. 6)

I exempel (14) visas det en annan utelämning. Exemplet ingår i ett avsnitt som beskriver hur posten grundades. I den finska boken talar man om bestämmelser och underrättelser men översättaren har inte förmedlat betydelsekomponenten 'bestämmelser' till svenska. I detta exempel är det möjligt att utelämningen har gjorts för rytmens skull. Som Ingo (2007:124) konstaterar kan utelämningar ibland göras för att skapa en viss rytm i översättningen.

14) Eiväthän tavalliset ihmiset postia lähettäneet, kun eivät osanneet lukeakaan, mutta kuninkaan ja hallituksen **määräykset** ja tiedotukset piti saada nopeasti viranomaisille maan syrjäisiinkin kolkkiin. (s. 44)

➔ Vanligt folk skickade inte brev, de kunde ju inte ens läsa. Men kungens och regeringens underrättelser måste snabbt nå ämbetsmännen i rikets mest avlägsna hörn. (s. 44)

I exempel (15) nedan har betydelsekomponenten 'äldst' inte förmedlats i översättningen. Också här är det fråga om en utelämning eftersom informationen om att Gustav IV Adolf var den äldsta sonen till Gustav III inte framgår på något annat ställe i texten.

15) Kustaa IV Aadolf oli Kustaa III:n **vanhin** poika ja Suomen viimeinen kuningas. (s. 72)

➔ Gustav IV Adolf var son till Gustav III. Han var Finlands sista kung. (s. 72)

Som jag har konstaterat finns det lite fler belägg på utelämningar än tillägg i den svenska översättningen men färre än på explicitgörande och implicitgörande. Vid några belägg har betydelsekomponenter möjligen utelämnats för att skapa en viss rytm i översättningen. Utöver detta hittade jag inga andra klara orsaker till översättningens utelämningar.

4.1.4 Implicitgörande

Jag hittade 39 belägg på implicitgörande i den svenska översättningen. Som jag konstaterat ovan stämmer mina resultat överens med Huhtalas (1995:76) undersökning eftersom implicitgörande var vanligare än utelämningar också i hennes material. Vid implicitgörande har källtextens explicita betydelsekomponenter uttryckts "mellan raderna" i översättningen. Det sker alltså inte någon informationsförlust även om översättningen innehåller färre ord än källtexten.

Exempel (16) visar ett implicitgörande. I textavsnittet talas det om Martin Luther och den katolska kyrkan. Även om ordet *katolsk* inte nämns i satsen i översättningen framgår det av kontexten att det talas om just den katolska kyrkan.

16) Koko **katolinen** kirkko oli heidän mielestään turmeltunut. (s. 8)

➔ De tyckte att hela kyrkan var förfallen. (s. 8)

Exempel (17) ingår i ett textavsnitt om bygget av Skeppet Vasa. Här har översättaren inte skrivit ut i ord att det talas om just Skeppet Vasa. Denna information kan ändå förstås av kontexten.

17) Hans Isaksson oli puusepän apupoikana rakentamassa **Vasa-laivaa**. (s. 31)

➔ Hans Isaksson deltog i bygget som snickarens hjälpreda. (s. 31)

I exempel (18) beskrivs hur Gustav III besökte Finland och en gång gjorde ett uppehåll på Tuppila gård. I boken finns också en bild på gården. I detta exempel har översättaren alltså låtit betydelsekomponenten 'gård' framgå som självklarhet.

18) -Ooh, je baise la main belle madame! huudahti kuningas ja pussasi **kartanon** emännän kättä. (s. 68)

➔ -Ååå, je vous baise la main, belle madame! utbrast kungen och kysste värdinnans hand. (s. 68)

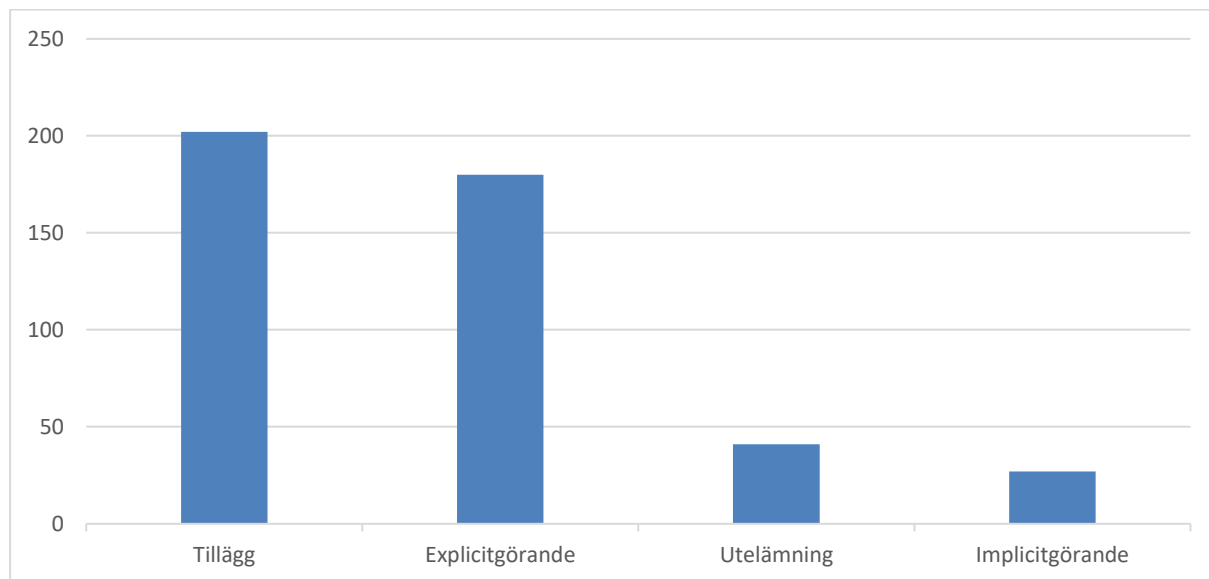
Implicitgörande är som framkommit något vanligare än tillägg och utelämnningar men ovanligare än explicitgörande i den svenska översättningen. Implicitgörande har gjorts i sådana kontexter där de aktuella betydelseerna kan förstås av kontexten. I övrigt hittade jag inga tydliga orsaker till de implicitgöranden som gjorts.

4.2 Den engelska översättningen

Jag går nu över till att diskutera beläggen i den engelska översättningen. Jag börjar också detta avsnitt med att presentera hur många belägg jag hittade totalt i översättningen. Efter det diskuterar jag de olika typerna av semantiska förändringar var för sig i egna underavsnitt.

I den engelskspråkiga översättningen *A Doghill History of Finland* hittade jag totalt 450 semantiska förändringar i form av tillägg, explicitgörande, utelämnningar eller implicitgörande,

det vill säga betydligt fler än i den svenska översättningen. Av Figur 2 nedan framgår hur beläggen fördelar sig över de olika grupperna.

Figur 2 Semantiska förändringar i *A Doghill History of Finland*

Av de 450 semantiska förändringarna i den engelska översättningen är den vanligaste förändringstypen tillägg med 202 belägg. Detta är cirka 45 % av alla semantiska förändringarna i boken. Explicitgörande hittade jag nästan lika många stycken, 180, vilket utgör 40 % av alla förändringar. Utelämningar är inte alls lika vanliga. I översättningen hittade jag 41 utelämningar som utgör cirka 9 % av alla belägg. Implicitgörande är den ovanligaste typen av semantiska förändringar i den engelska översättningen med 27 belägg. Detta är 6 % av alla förändringar i boken.

4.2.1 Tillägg

I den engelska översättningen hittade jag 202 tillägg. Av de olika typerna av semantiska förändringar är tillägg alltså den vanligaste. Detta avviker från den svenska översättningen där det finns minst belägg på tillägg (jfr avsnitt 4.1.1). Mina resultat från den engelska översättningen stämmer inte heller med Huhtalas undersökning (1995:68–69) där tillägg var ovanligare än bland annat explicitgörande. Att Huhtala undersökte endast svenska översättningar av finska texter är sannolikt orsaken till detta. I engelska översättningar måste vissa saker förklaras mer eftersom det finns en större skillnad mellan finsk- och engelskspråkiga kulturmiljöer än mellan finsk- och svenskspråkiga. Intressant är dock att en stor del av tilläggen i Huhtalas (1995:69) material förekom just i översättningen av barnboken

som ingick i hennes material. Behovet av tillägg är sålunda ganska stort i översättningar av barnböcker.

En stor del av tilläggen i den engelska översättningen förklarar sådant som i allmänhet kan tänkas vara obekant för åtminstone de engelskspråkiga läsare som inte bor i Finland. Dessa tillägg har alltså gjorts av pragmatiska skäl, vilket enligt Ingo (2007:123) är mycket vanligt. Exempel (19) illustrerar detta. Exemplet ingår i de första satserna i hela boken. Genast i början av boken har översättaren klargjort för läsaren att Finland var en del av Sverige varför svenskan var det officiella språket också i Finland. Översättaren har även tillagt information om när Finland lösgjordes från Sverige.

19) Nimet ja muut tiedot ovat vanhoissa kirkonkirjoissa ruotsiksi sillä se oli valtakunnan virallinen kieli. (första uppslaget)

➔ Names and other details in the old parish registers are in Swedish, as this was the official language: **Finland was a part of Sweden for over 500 years, until 1809.** (första uppslaget)

Exempel (20) visar ett annat tillägg som har gjorts av pragmatiska skäl. Exemplet ingår i ett textavsnitt i vilket beskrivs hur soldater var inkvarterade hos österbottniska bönder under Klubbekriget. Finska läsare vet sannolikt var Österbotten ligger medan läsare av den engelska versionen av boken kanske inte ens har hört om detta landskap. Därför har översättaren tillagt information om var Österbotten ligger.

20) Varsinkin Pohjanmaan talonpojat olivat hätää kärsimässä riehuvien ja kiusaa tekevien sotilaitten kanssa. (s. 24)

➔ Particularly in Ostrobothnia, **in the west of Finland**, the farmers were in all sorts of trouble with soldiers causing mischief. (s. 24)

I exempel (21) nedan visas ett likadant fall. Översättaren har här ansett att det är nödvändigt att förklara var Raumo ligger. Som jag konstaterade i avsnitt 4.1.1 finns det ett likadant tillägg också i den svenska översättningen av boken.

21) Hän ryhtyi suutariksi Rauman kaupunkiin. (s. 33)

➔ He became a cobbler in the town of Rauma, **on the Finnish coast.** (s. 33)

Översättaren har gjort också andra slags tillägg i översättningen. Ibland har översättaren lagt till information om sådana platser som inte ligger i Finland. I exempel (22) berättas det om de förnyelser som Gustav Vasa gjorde under sin regeringstid. Den finska författaren har inte berättat för läsaren att Reval nuförtiden heter Tallinn men översättaren har tillagt denna information. Översättaren har också tillagt betydelsekomponenterna 'Hansa' och 'hamn' i översättningen.

22) Kustaa Vaasa perusti Helsingin kilpailijaksi rikkaalle Räävelille. (s. 9)

➔ Gustav Vasa also founded the city of Helsinki as a competitor to the rich **Hansa port** of Reval (**now Tallinn**). (s. 9)

Översättaren har även valt att tillägga ett antal årtal i den engelska boken. Oftast handlar dessa belägg om hur länge olika krig pågick eller när de började eller slutade. Detta illustreras i exempel (23) och (24).

23) Ruotsi oli kärsinyt kirvelevän tappion suuressa Pohjan sodassa. (s. 60)

➔ Sweden had suffered a bitter defeat in the Great Northern War of **1700-21**. (s. 60)

24) Hän kaatui Lützenin taistelussa. (s. 30)

➔ He was killed at the Battle of Lützen **in 1632**. (s. 30)

Som jag konstaterat i avsnitt 4.1.1 har informationen om hur många teser Martin Luther spikade upp på kyrkdörren tillagts till den svenska boken. I den engelska översättningen har ett likadant tillägg gjorts. Detta visas i exempel (25) nedan.

25) Hän naulasi vastalauseensa eli teesinsä Wittenbergin kirkon oveen vuonna 1517. (s. 8)

➔ He nailed his objections – his *Ninety-Five Theses* – on the door of the church in Wittenberg, in 1517. (s. 8)

Som jag har konstaterat ovan är tillägg den vanligaste typen av semantiska förändringar i den engelska översättningen. En stor del av tilläggen har gjorts av pragmatiska skäl då det finns skillnader mellan kulturmiljön på källspråket respektive målspråket. Ibland har översättaren emellertid också tillagt information om sådant som inte kan förklaras av pragmatiska orsaker.

4.2.2 Explicitgörande

I den engelska översättningen hittade jag 180 belägg på explicitgörande. De är alltså nästan lika vanliga semantiska förändringar som tillägg. I den svenska översättningen är explicitgörande däremot betydligt vanligare än tillägg. Å andra sidan är andelen för explicitgörande av alla förändringarna i översättningarna nästan samma. I Huhtalas (1995:68) material var explicitgörande mycket vanliga förändringar speciellt jämfört med tillägg. Mina resultat överensstämmer alltså med hennes resultat i att det finns många fall av explicitgörande också i mitt engelska material. Å andra sidan är tillägg ännu vanligare än explicitgörande i den engelska översättningen, vilket sannolikt beror på kulturskillnader som måste förklaras (jfr ovan).

Redan från början av boken är det klart att Finlands historia delvis hör till Sveriges historia. När man talar om till exempel kungar och drottningar syftar man således på Sveriges regenter. Den finska författaren har ofta låtit detta framgå som en självklarhet. Översättaren av den engelska boken påminner däremot flera gånger läsaren om att man ofta talar om Sverige även om boken handlar om Finlands historia. Exempel (26–29) nedan illustrerar detta. I beläggen har översättaren skrivit ut ordet *Sweden* eller *Swedish* explicit. Som Ingo (2007:124) konstaterar görs explicitgöranden ofta för att texten ska vara lättare att förstå. I exempel (26–29) har översättaren troligen velat underlätta just förståelsen.

26) Kaarina sai olla kuningattarena vain 87 vuorokautta, sillä aatelisväki sai pian Eerikin hulluudesta tarpeekseen. (s. 14)

➔ Karin was Queen of **Sweden** for only 87 days, for the nobles soon tired of crazy Eric's behaviour. (s. 14)

27) Mutta kuten sanottu osat vaihtuivat, ja kohta Eerik virui itse vankilassa, kun taas Juhana hääri kuninkaana. (s. 15)

➔ But, as they say, what goes around, comes around. Soon it was Eric who was sitting in a dungeon while John was the new King of **Sweden**. (s. 15)

28) Väsynyt kansa sai Harmaapalttoon valtakaudella vihdoinkin elellä ilman sotia peräti 21 vuotta. (s. 41)

→ The exhausted people of **Sweden** finally managed to live in peace for the last twenty years of Greycoat's reign. (s. 41)

29) Sotatoimiin ja suurvallan ylläpitoon tarvittiin paljon rahaa. (s. 42)

→ Waging wars and maintaining the large **Swedish** Empire took a lot of money. (s. 42)

Den engelska översättaren påminner ofta läsaren om att Finland har varit en del av Sverige. Detta har gjorts genom att lägga till ordet *Swedish* till sådana ställen där man talar om Finland. I den finska boken framgår det mellan raderna att *Finland* syftar på en del av Sverige. I den engelska översättningen förklaras detta via explicitgörande. Dessa belägg illustreras i exempel (30–33) nedan. Också dessa förändringar har troligen gjorts för tydlighetens skull.

30) Pietari Brahe oli Suomen kenraalikuvernöörinä kaksikin kertaa, ja monia hyviä hankkeita pantiin alulle hänen aikanaan. (s. 48)

→ Per Brahe was Governor-General of **Swedish** Finland on two separate occasions, for ten years in all, and many fine projects were started in his time. (s. 48)

31) 20 000 suomalaista pakeni Ruotsin puolelle. (s. 53)

→ Around 20,000 **Swedish** Finns fled across the water to Sweden. (s. 53)

32) Kustaa kävi Suomessa useita kertoja. (s. 68)

→ King Gustav made several visits to **Swedish** Finland. (s. 68)

33) Venäjä valloitti Suomen, tällä kertaa yli sadaksi vuodeksi. (s. 72)

→ Russia conquered **Swedish** Finland and held the country for more than a century. (s. 72)

Också i den engelska översättningen uttrycks information i bilder ibland verbalt. Sådana semantiska förändringar förekom också i Huhtalas (1995:78) material. Exempel (34) ingår i ett avsnitt som beskriver hur fiskhandlare Mårten försöker lära sig att äta med gaffel. Bredvid texten finns det flera bilder som visar detta. På bilderna ser man hur Mårten inte lyckas använda gaffeln och blir frustrerad. Översättaren har ändå uttryckt frustrationen också i ord.

34) Lopulta Mortte taisi antaa haarukalle liian napakan iskun. (s. 19)

➔ Finally, a **frustrated** Mårten hit the fork just a little too hard. (s. 19)

Exempel (35) illustrerar ett likadant explicitgörande. Vid detta belägg beskrivs hur postutdelare Sipi kolliderar med ett broräcke. På bilderna syns hur Sipi har fallit ner i en ström. I den finska texten uttrycks inte verbalt att Sipi faller ner i strömmen men översättaren har valt att göra det.

35) Ja juuri kun kaupunki tuli näkyviin, Sipi törmäsi sillankaiteeseen. (s. 47)

➔ And then, just as the town was coming into sight, Sipi stumbled off a narrow bridge and **into the stream below**. (s. 47)

Som jag diskuterade i avsnitt 4.1.2 har översättaren av den svenska boken valt att förklara för läsaren att hackapeliter brukade hojta ”hakkaa päälle” när de anföll fienden. I boken finns det som framgått en bild som visar hur soldaterna går till anfall. Ett likadant explicitgörande har gjorts också i den engelska versionen av boken. Exempel (36) nedan illustrerar detta.

36) -Hakkaa päälle! huusivat suomalaiset. (s. 34)

➔ ”Hakkaa päälle, hakkaa päälle!” shouted the Finnish cavalry **as they charged into battle**. (s. 34)

I exempel (37) finns det också ett annat slags explicitgörande. Exemplet ingår i ett avsnitt som handlar om Gustav Vasa och hans fyra söner. I texten berättas det att den äldsta sonen Erik blev kung medan de andra söner blev hertigar av olika områden. I översättningen betonas att söner blev hertigar genom upprepning av ordet *Duke*. Som Huhtala (1995:68) konstaterade i sin avhandling kan explicitgöranden göras genom att upprepa någonting som redan tidigare har nämnts i texten, vilket även är fallet i detta exempel.

37) Juhana, Kustaan suosikkipoika, sai Suomen herttuakunnakseen, kun taas Kaarle sai Södermanlandin. Yksi pojista, Magnus, ei ollut aivan täyspäinen, mutta sai kuitenkin Itä-Götanmaan. (s. 14)

➔ John, Gustav’s favourite son, was made Duke of Finland, while the younger Charles became **Duke** of Södermanland. One of the boys, Magnus, was not quite right in the head, but he, too, was made a **Duke**, of Östergötland. (s. 14)

I den engelska översättningen är explicitgörande som konstaterats nästan lika vanligt som tillägg och betydligt vanligare än utelämningar och implicitgörande. Många explicitgöranden har gjorts för att texten ska vara lättare att förstå. Också information som redan finns i bokens bilder har ibland uttryckts verbalt.

4.2.3 Utelämningar

Jämfört med tillägg och explicitgörande är utelämningar ganska ovanliga i den engelska översättningen. Å andra sidan är de något vanligare än implicitgörande. Jag hittade 41 fall. I den svenska översättningen är utelämningar ungefär lika vanliga som tillägg men klart ovanligare än explicitgörande och något ovanligare än implicitgörande. Huhtala (1995:76) konstaterade i sin undersökning att utelämningar var ganska ovanliga semantiska förändringar i hennes material. Detta stämmer också med mina resultat här eftersom den relativa andelen för utelämningar är liten i den engelska översättningen. Å andra sidan var utelämning ovanligare än implicitgörande i Huhtalas (1995:76) undersökning, vilket inte stämmer med mina resultat här. Orsaken är som diskuterats tidigare sannolikt att Huhtalas material endast omfattar översättningar till svenska.

Som jag konstaterade i avsnitt 4.2.1 hittade jag flera tillägg i den engelska översättningen som ger mer information om geografiska platser. Ibland har översättaren å andra sidan utelämnat information i översättningen om sådana platser som inte ligger i Finland. Detta illustreras i exempel (38) och (39) nedan. I båda exemplen beskrivs hur Ryssland vann över Sverige i slaget vid Poltava och den svenska kungen Karl XII flydde till Osmanska riket. I det första exemplet har översättaren utelämnat informationen om var slaget skedde. I det andra exemplet har översättaren inte förklarat att Osmanska riket ligger i nuvarande Turkiet. Dessa förändringar har möjligen gjorts för att översättningen redan innehåller en stor mängd ny information. Översättaren har sålunda kanske varit tvungen att ta bort oväsentligare information för att få texten att rymmas på bokens sidor.

38) Pietari Suuri oli koonnut uuden armeijan ja rökitti nyt puolestaan Kaarlen pahanpäiväisesti Pultavan taistelussa **Venäjällä, nykyisessä Ukrainassa.** (s. 52)

➔ Peter the Great formed a new army, and he walloped Charles at the Battle of Poltava in 1709. (s. 52)

39) Kaarle pakenee osmanien valtakuntaan **nykyisen Turkin alueelle.** (s. 6)

→ Charles flees into exile in the Ottoman Empire. (s. 6)

Exempel (40) nedan handlar om posten. I detta exempel har betydelsekomponenten 'mil' utelämnats i översättningen. Utelämningen har troligen gjorts eftersom mil har använts som måttenhet endast i Norden och det skulle ha varit svårt att hitta en engelsk översättningsmotsvarighet till ordet. Det finns alltså en pragmatisk orsak till denna förändring. Som Ingo (2007:124) konstaterar görs utelämningar ofta i sådana situationer.

40) Postin piti kulkea vähintään **peninkulma** eli noin 10 kilometriä kahdessa tunnissa, niin säännöissä sanottiin. (s. 46)

→ The mail was supposed to travel at least ten kilometres in two hours. It was in the regulations. (s. 46)

Utelämningar är sålunda betydligt ovanligare än tillägg och explicitgörande i den engelska texten. Ibland har utelämningar troligen gjorts eftersom det finns skillnader mellan kulturmiljön på källspråket respektive målspråket. Översättaren har ibland också utelämnat information som handlar om geografiska platser utanför Finland. Det är möjligt att dessa förändringar har gjorts eftersom det redan finns mycket ny information i översättningen. Därför har översättaren varit tvungen att lämna bort oväsentligare information.

4.2.4 Implicitgörande

I den engelska översättningen hittade jag endast 27 belägg på implicitgörande. Det är alltså den ovanligaste typen av semantiska förändringar i den engelska översättningen. I den svenska översättningen är implicitgörande något vanligare än tillägg och utelämningar. Resultaten från den engelska boken överensstämmer alltså inte heller här med Huhtalas (1995:76) undersökning eftersom implicitgörande var vanligare än utelämning i hennes material. Också denna skillnad sammanhänger troligen med att Huhtalas material endast bestod av översättningar till svenska.

Ett exempel på implicitgörande illustreras nedan (41). Exemplet ingår i ett avsnitt som handlar om Sigismund. I texten berättas det att Sigismund valdes till kung av Polen innan han blev Sveriges kung. Av texten förstår man att exemplet syftar på den tiden då Sigismund var Polens kung. Översättaren har alltså här gjort ett implicitgörande genom att inte inkludera 'som Polens kung' i den engelska boken.

41) **Puolan kuninkaana** Sigismund oleskeli enimmäkseen Puolassa, joka oli paljon mahtavampi valtakunta kuin pikkuinen, pohjoinen Ruotsi. (s. 22)

➔ Sigismund spent most of his time in Poland, which was a much grander place than little Sweden in the north. (s. 22)

Exempel (42) handlar om häxprocesserna. I detta textavsnitt har man redan tidigare talat om gårdens kor varför det är klart att det handlar om just dem. Här har betydelsekomponenten 'gårdens' alltså låtits framgå som självklarhet i den engelska texten.

42) Silloin kartanon piika kertoi nähneensä, kuinka Vääräleuka-Leena oli pyllistänyt **tilan** lehmille. (s. 50)

➔ And then the manor's maidservant Elsie said she had seen how Herbal Hetta had shown her bottom to the dairy cows. (s. 50)

I exempel (43) talas det om Mikael Agricola. Tidigare i texten har det berättats att von Allenpap var en tysk köpman. Översättaren har alltså gjort ett implicitgörande genom att inte nämna 'köpman' på nytt i texten.

43) Mikael asteli nurkan taakse ja raapusti hetken aikaa kirjaimia **kauppia**s von Allenpapin talon seinään. (s. 12)

➔ He stepped around the corner and scrawled some letters on the wall of Allenpap's shop. (s.12)

Som jag har konstaterat är implicitgörande den ovanligaste typen av semantiska förändringar i den engelska översättningen. Jag har inte hittat klara orsaker till varför implicitgörande har gjorts i just dessa situationer. Det är dock möjligt att de har gjorts för rytms skull. Också vid implicitgörande är det möjligt att översättaren har velat spara rum genom att ta bort vissa ord.

4.3 Jämförelse

I detta avsnitt jämför jag beläggen i de svenska och engelska översättningarna med varandra. Jag går igenom beläggen kategori för kategori. Först jämför jag alltså tillägg i översättningarna med varandra. Sedan övergår jag till att diskutera explicitgörande,

utelämningsar och implicitgörande. Till sist jämför jag de relativa andelarna för de fyra semantiska förändringarna med varandra.

I den svenska översättningen hittade jag totalt 34 belägg på tillägg. Detta utgör cirka 19 % av alla belägg. Tillägg är sålunda den ovanligaste typen av semantiska förändringar i den svenska versionen av boken. Det är dock viktigt att påpeka att skillnaderna i antalet tillägg, utelämningsar och implicitgörande är små. I den engelska översättningen hittade jag däremot 202 tillägg, vilket utgör cirka 45 % av alla belägg. Tillägg är också den vanligaste förändringstypen i den engelska boken. Mellan översättningarna finns det alltså en ganska stor skillnad i hur stor andel av alla beläggen tilläggen utgör. Båda översättarna har dock gjort samma tillägg i vissa fall. Bland annat har antalet teser som Luther spikade upp tillagts till båda böckerna (se exempel 6 och 25). Gemensamt för översättningarna är också att det getts mer information om vissa platser i Finland. Båda översättarna har till exempel tillagt information om var Raumo ligger (se exempel 7 och 21). Dessa tillägg har gjorts av pragmatiska skäl, vilket enligt Ingo (2007:123) är mycket vanligt vid tillägg. I den engelska boken har sådana tillägg dock gjorts oftare än i den svenska boken. En förklaring till detta kan vara att Finlands geografi är obekantare för fler engelskspråkiga läsare än svenskspråkiga läsare. I den engelska översättningen har översättaren även tillagt årtal och information om några platser utanför Finland (se exempel 22–24). I den svenska översättningen har sådana tillägg inte gjorts. Sammanfattningsvis kan man alltså konstatera att den engelska översättningen innehåller mycket mer information än det finska originalet av boken och den svenska översättningen. I den engelska versionen av boken har största delen av tilläggen gjorts av pragmatiska skäl. Det har alltså funnits ett behov att tillägga vissa saker på grund av källtextens och översättningens olika kulturella miljöer.

Explicitgörande är den vanligaste typen av semantiska förändringar i den svenska boken. Jag hittade 68 belägg på explicitgörande, vilket utgör cirka 39 % av alla belägg i den svenska översättningen. I den engelska boken är explicitgörande den näst vanligaste förändringstypen. Jag hittade totalt 180 belägg, vilket är 40 % av alla beläggen. Den relativa andelen för explicitgörande är alltså nästan densamma i översättningarna. Gemensamt för översättningarna är också att läsaren påminns om att Finland har varit en del av Sverige. Dessa förändringar har gjorts där man talar om Finland. Översättaren har då lagt till *Sverige* eller *Swedish* i texten (se exempel 8 och 30–33). Speciellt i den engelska översättningen finns det ett stort antal belägg på explicitgörande som förklarar detta för läsaren. I den engelska boken påminns läsaren också om att många händelser i Finlands historia tillhör även Sveriges

historia. Dessa explicitgöranden har gjorts när det exempelvis talas om Sveriges folk eller kungar. Översättaren har då lagt till ordet *Sweden* eller *Swedish* i texten (se exempel 26–29). I den svenska översättningen hittade jag inga sådana förändringar. Båda typerna av explicitgörande har troligen gjorts för att underlätta textens förståelse. Enligt Ingo (2007:124) är sådana explicitgöranden mycket vanliga. Gemensamt för båda översättningarna är även att information i bokens bilder ibland har uttryckts också i ord. Jag hittade ett par ställen där likadana explicitgöranden har gjorts i båda översättningarna (se exempel 12 och 36). Också i Huhtalas (1995:78) undersökning var det vanligt att information som redan fanns i bokens bilder uttrycktes i ord i texten. Som jag konstaterat ovan är explicitgörande lika vanligt i båda översättningarna när antalet relateras till det totala antalet belägg. I den engelska boken hittade jag dock några typer av explicitgörande som inte förekommer i den svenska boken, till exempel påminnelser om Finlands och Sveriges gemensamma historia.

Utelämningar utgör cirka 20 % av alla beläggen i den svenska översättningen med totalt 35 belägg. I den engelska översättningen hittade jag 41 utelämningar, vilket utgör endast cirka 9 % av alla beläggen på semantiska förändringar. När man beaktar det totala antalet beläggen i översättningarna är utelämningar relativt sett betydligt ovanligare i den engelska boken än i den svenska boken. I den svenska översättningen finns det inga klara tendenser gällande vilka betydelsekomponenter som har utelämnats. I några fall är det möjligt att utelämningarna har gjorts för att skapa en viss rytm till översättningen (se exempel 14), vilket enligt Ingo (2007:124) kan vara en orsak till utelämningar. I den engelska boken finns det emellertid också en tendens att utelämna information om geografiska platser utanför Finland (se exempel 38 och 39). Orsaken till detta kan vara att det inte är så nödvändigt för läsaren att känna till sådana platser. Den engelska boken innehåller en stor mängd ny information för läsarna varför översättaren kanske har varit tvungen att utelämna oväsentligare information. Å andra sidan har information om platser utanför Finland ibland tillagts i översättningen. I den engelska versionen av boken hittade jag också en utelämning som har gjorts eftersom det finns skillnader mellan käll- och målspråkets kulturmiljöer (se exempel 40). Enligt Ingo (2007:124) görs utelämningar ofta av sådana pragmatiska skäl.

I den svenska översättningen är implicitgörande något vanligare än tillägg och utelämningar. Jag hittade 39 implicitgöranden, vilket är cirka 22 % av alla belägg. I den engelska översättningen är implicitgörande däremot den ovanligaste typen av semantiska förändringar med 27 belägg, vilket utgör bara 6 % av alla belägg. Mellan översättningarna finns det alltså en stor skillnad i hur stor andelen av alla beläggen på implicitgörande utgör. I båda

översättningarna har implicitgörande oftast gjorts genom att inte upprepa ord eller uttryck som redan tidigare har nämnts i texten. I övrigt hittade jag inga klara tendenser till gällande vilka situationer implicitgörande har gjorts i.

Också i det totala antalet semantiska förändringar finns det en stor skillnad mellan de två översättningarna. I den svenska boken hittade jag 176 semantiska förändringar. I den engelska översättningen finns det däremot nästan ett tre gånger så många belägg, 450 totalt. Som detta avsnitt har visat finns det också skillnader i hur stora andelar av alla belägg de olika semantiska förändringarna utgör. I den svenskspråkiga boken finns det inte stora skillnader mellan antalet tillägg, utelämnningar och implicitgörande. Explicitgörande är däremot klart vanligare än de tre andra typerna av förändringar. I den engelska översättningen finns det större skillnader mellan de fyra typerna. Tillägg och explicitgörande är vanliga förändringar medan utelämnningar och implicitgörande är ganska ovanliga relaterat till det totala antalet belägg. En förklaring till detta är sannolikt att det finns större skillnader mellan finsk- och engelskspråkiga miljöer än mellan finsk- och svenskspråkiga miljöer. Därför måste vissa saker förklaras mer i den engelska översättningen. Som följd av detta har översättaren av den engelska boken gjort ett stort antal tillägg och explicitgöranden. På samma sätt har utelämnningar och implicitgörande inte kunnat göras så ofta eftersom de skulle ha försvårat förståelsen av texten. Som Ingo (2007:124) konstaterar ska utelämnningar och implicitgörande göras endast av välgrundade orsaker eftersom de kan göra översättningen semantiskt fattigare och störa informationsflödet (Ingo 1991:255). På grund av de olika kulturmiljöerna kan utelämnningar och implicitgörande sålunda vara till större skada i den engelska översättningen än i den svenska översättningen.

5 Sammanfattning och diskussion

Syftet med denna pro gradu-avhandling har varit att undersöka vilka semantiska förändringar som har gjorts i de svenska och engelska översättningarna av boken *Koiramäen Suomen historia* av Mauri Kunnas. Med semantiska förändringar har jag avsett tillägg, explicitgörande, utelämningar och implicitgörande. För det första har meningen varit att ta reda på hur betydelsen har förändrats när boken har översatts till svenska och engelska. För det andra har jag jämfört förändringarna i de två översättningarna med varandra. Min undersökning har haft både en kvantitativ och en kvalitativ infallsvinkel. Jag har indelat alla beläggen i grupper enligt semantisk förändring och räknat hur många belägg det finns i varje grupp. Efter detta har jag gått igenom beläggen närmare och tagit fram exempel på dem. Till sist har jag jämfört beläggen i de två översättningarna med varandra.

Resultaten från undersökningen visar att explicitgörande är den vanligaste typen av semantiska förändringar i den svenska översättningen. De utgör cirka 39 % av alla belägg. Skillnaden mellan antalet tillägg, utelämningar och implicitgörande är liten i den svenska versionen av boken. Tillägg utgör cirka 19 %, utelämningar cirka 20 % och implicitgörande cirka 22 % av de semantiska förändringarna i den svenska översättningen. I den engelska översättningen finns det större skillnader mellan de olika typerna av semantiska förändringar. Tillägg är den vanligaste förändringstypen med cirka 45 % av alla belägg. Explicitgörande är i sin tur nästan lika vanligt och står för 40 % av alla semantiska förändringar i den engelska versionen av boken. Utelämningar och implicitgörande är däremot betydligt ovanligare. Utelämningar utgör cirka 9 % och implicitgörande bara 6 % av alla belägg. I det totala antalet belägg finns det också stora skillnader mellan de två översättningarna. I den svenska översättningen hittade jag 176 belägg. I den engelska översättningen finns det ett betydligt större antal belägg, totalt 450.

Medan antalet belägg på tillägg är minst i den svenska översättningen är tillägg den vanligaste typen av förändring i den engelska översättningen. Mellan översättningarna finns det alltså en påtaglig skillnad i hur stor andel av alla belägg tilläggen utgör. Å andra sidan innehåller båda översättningarna tillägg som har gjorts av pragmatiska skäl. Det har då funnits ett behov att tillägga ny information i båda översättningarna på grund av källtextens och översättningens olika kulturella miljöer. I båda översättningarna har man till exempel förklarat var Raumo ligger. I den engelska boken finns det dock ett större antal tillägg som har gjorts av pragmatiska skäl. Detta beror troligen på att engelskspråkiga läsare kanske inte är så bekanta

med Finlands geografi eller kultur. Däremot har svenskspråkiga läsare sannolikt mer bakgrundskunskap om Finland. Därför måste mer förklaras och fler tillägg göras i den engelska översättningen. Förstås är det möjligt att översättningarna läses av sådana svensk- eller engelskspråkiga läsare som redan vet mycket om Finland. Översättarna har ändå tagit hänsyn till att översättningarna kan läsas av sådana läsare som har aldrig bott i Finland och som inte har mycket information om landet. De har alltså övervägt vad som måste förklaras mer, och översättaren av den engelska boken har då kommit fram till att han behöver göra fler tillägg.

Den relativa andelen för explicitgörande är nästan densamma i översättningarna. Båda böckerna innehåller explicitgörande som påminner läsaren om att Finland har varit en del av Sverige. Dessa förändringar har troligen gjorts för att underlätta förståelsen av texten. Översättaren har alltså bedömt att det finns en risk för att läsaren inte kommer ihåg att Finland fortfarande var en del av Sverige. Den engelska översättningen innehåller dock ett betydligt större antal sådana explicitgörande. Orsaken till detta kan vara att det är svårare för engelskspråkiga läsare att veta och komma ihåg att Finland varit en del av Sverige. I den engelska boken påminns läsaren också om att det talas om just svenska kungar eller svenska folket. Översättaren har alltså velat underlätta förståelsen av texten på detta sätt. Sådana explicitgöranden förekommer inte i den svenska översättningen. För svenskspråkiga läsare är det antagligen lättare att komma ihåg att man ofta talar om också Sveriges historia. En likhet mellan översättningarna är samtidigt att information i bokens bilder ibland också har uttryckts i ord i texten. Några sådana förändringar har gjorts nästan på ett identiskt sätt i båda översättningarna.

Utelämningar är betydligt ovanligare i den engelska översättningen än i den svenska översättningen om man relaterar antalet belägg till det totala antalet belägg. Också denna skillnad kan förklaras med olikheter i kulturmiljöer. Eftersom det finns större skillnader mellan de finska och engelska kulturmiljöerna än mellan de finska och svenska miljöerna kan utelämningar inte göras lika ofta i den engelska översättningen. Å andra sidan finns det en stor mängd ny information och mycket text i den engelska översättningen. Därför har översättaren kanske varit tvungen att utelämna sådan information som inte är så viktig. I den svenska översättningen är utelämningar i allmänhet inte till lika stor skada eftersom den svenskspråkiga kulturmiljön inte avviker lika starkt från den finskspråkiga miljön. Å andra sidan hittade jag inte klara orsaker till största delen av utelämningarna i den svenska

översättningen. Därför började jag fundera över om dessa utelämnningar verkligen är nödvändiga eller om de helt onödigtvis gör översättningen semantiskt fattigare.

Implicitgörande är den näst vanligaste typen av semantiska förändringar i den svenska översättningen och den ovanligaste typen i den engelska översättningen. Implicitgöranden kan sannolikt inte heller göras ofta i den engelska översättningen på grund av skillnaderna i kulturmiljöer. I den engelska översättningen skulle ett stort antal implicitgöranden försvåra förståelsen av texten medan de i den svenska översättningen kanske inte har en lika stor inverkan. Förstås ska implicitgöranden inte heller göras utan välgrundade orsaker eftersom de kan göra texten svårare att förstå. Åtminstone i den engelska översättningen kan dock också implicitgörande förklaras med utrymmesbristen.

I framtiden skulle det vara intressant att undersöka detta ämne vidare. Man kunde till exempel lyfta fram översättarna själva. Det skulle vara mycket intressant att ta reda på vad de tänker på när de översätter texter och gör olika typer av semantiska förändringar. Man kunde till exempel undersöka hur översättare fattar beslut och förklarar sina val. Då skulle man få svar på varför semantiska förändringar har gjorts.

Litteratur

- Alvstad, Cecilia, 2010: Children's literature and translation. I: Gambier, Y. & Doorslaer, L. van (red.): *Handbook of Translation Studies. Vol 1*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company. S. 24–274.
- Cambridge Dictionary, 2023. Cambridge University Press and Assessment. Hämtad 2.3.2023. <https://dictionary.cambridge.org/>
- Catford, J.C., 1965: *A Linguistic Theory of Translation: an essay in Applied Linguistics*. London: Oxford University Press.
- Dahlöf, Mats, 1999: *Språklig betydelse: en introduktion till semantik och pragmatik*. Lund: Studentlitteratur.
- Epstein, B.J., 2012: *Translating Expressive Language in Children's Literature: Problems and Solutions*. Bern: Peter Lang AG, International Academic Publishers.
- Huhtala, Paula, 1995: *Från teori till praktik. Analys av översättningar från finska till svenska*. Uleåborg: Uleåborgs universitet.
- Ingo, Rune, 1991: *Från källspråk till målspråk: Introduktion i översättningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Ingo, Rune, 2007: *Konsten att översätta: översättandets praktik och didaktik*. Lund: Studentlitteratur.
- Kielitoimiston sanakirja, 2022. Helsingfors: Institutet för de inhemska språken. Hämtad 2.3.2023. <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/>
- Kuiri, Kaija, 2012: *Johdatus semantiikkaan*. Helsingfors: Finn Lectura.
- Kunnas, Mauri, 2018: *A Doghill History of Finland*. Översatt av William Moore. Helsingfors: Otava.
- Kunnas, Mauri, 2018: *Hundarnas historiebok – Finland, en del av Sverige*. Översatt av Ulrika Enckell. Helsingfors: Otava.
- Kunnas, Mauri, 2017: *Koiramäen Suomen historia*. Tredje upplagan. Helsingfors: Otava.
- Lathey, Gillian, 2016: *Translating Children's Literature*. London och New York: Routledge.
- Mauri Kunnas, 2022. Hämtad 31.10.2022. <https://www.maurikunnas.net/tietoa-maurista/>
- Nida, Eugene, A., 1975: *Exploring Semantic Structures*. München: Wilhelm Fink Verlag.
- Nida, Eugene A., 2002: *Contexts in Translating*. Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Oittinen, Riitta, 2004: *Kuvakirja kääntäjän kädessä*. Helsingfors: Lasten Keskus.

- Oittinen, Riitta, 2000: *Translating for Children*. New York: Garland Publishing.
- Oittinen, Riitta, Ketola, Anne & Garavini, Melissa, 2018: *Translating Picturebooks: Revoicing the Verbal, the Visual and the Aural for a Child Audience*. New York och London: Routledge.
- Otava, 2022. Hämtad 31.10.2022. <https://otava.fi/kirjailijat/mauri-kunnas/>
- Saeed, John I., 2009: *Semantics*. Tredje upplagan. Chichester: Wiley-Blackwell Publishing.
- Stålhammar, Mall, 2015: *Att översätta är nödvändigt*. Stockholm: Carlsson Bokförlag.
- Svensk ordbok, 2022. Svenska Akademien. Hämtad 2.3.2023. <https://svenska.se/so/>
- Vehmas-Lehto, Inkeri, 2002: *Kopiointia vai kommunikointia? Johdatus käännteoriaan*. Helsingfors: Finn Lectura.

Lyhennelmä

Tutkimuksen taustaa

Kääntäminen voidaan määritellä useilla eri tavoilla. Määritelmät eroavat toisistaan usein sen perusteella, mitä ajatellaan käännettävän. Eräät alan tutkijat ovat painottaneet, että kääntämisen yhteydessä käännetään tekstimateriaalia. (Ingo 2007:13–14.) Esimerkiksi Catfordin (1965:20) mukaan kääntäminen on jollain kielellä ilmaistun tekstuaalisen materiaalin korvaamista toisella kielellä ilmaistulla tekstuaalisella materiaalilla. Toisaalta käännöstieteessä on painotettu myös merkitysten kääntämistä. Esimerkiksi Vehmas-Lehto (2002:12) määrittelee kääntämisen olevan lähtökielen keinoin ilmaistun sisällön ilmaisemista kohdekielen keinoin. Ingo (2007:20–21) puolestaan toteaa, että kääntämisessä tulee ottaa huomioon rakenteelliset, tyylilliset, semanttiset ja pragmaattiset aspektit, jotta käännöksestä tulee toimiva kokonaisuus. Näitä aspectteja kutsutaan kääntämisen neljäksi perusaspektiksi. Perusaspektien lisäksi tilannesidonnaisilla tekijöillä on suuri merkitys kääntämisessä (Ingo 2007:15).

Oittisen (2004:94) mukaan lastenkirjallisuutta käännettäessä käännetään sekä muotoa että sisältöä painottaen sitä, miten asiat ilmaistaan. Epsteinin (2012:17–24) mukaan lastenkirjallisuudessa esiintyy usein ekspressiivisen kielen piirteitä, kuten sanaleikkejä ja idiomeja. Nämä piirteet tulee kääntämisen yhteydessä analysoida tarkasti. Lathey (2016:55–57) puolestaan toteaa, että kuvituksen ja tekstin yhdistäminen voi tuottaa lastenkirjan kääntäjälle vaikeuksia.

Dahllöf (1999:9–27) määrittelee semantiikan tieteenalaksi, joka tutkii kielellisiä merkityksiä. On kuitenkin kiistanalaista, mitä kielellinen merkitys tarkoittaa. Semantiikan sisällä onkin syntynyt useita näkökantoja, jotka korostavat eri asioita. Esimerkiksi mentaalinen näkökanta painottaa merkitysten olevan mentaalisia objekteja. Toisaalta merkitysten voidaan ajatella muodostuvan esimerkiksi niissä tilanteissa, joissa kieltä käytetään. Kuirin (2012:27–28) mukaan sanojen merkitystä on perinteisesti tutkittu kahdesta eri näkökulmasta. Ensinnäkin voidaan ottaa huomioon sanojen vakiintuneet ja tilannesidonnaiset merkitykset. Toisaalta merkityksen tutkimisessa voidaan ottaa huomioon sanojen päämerkitys eli denotaatio ja sivumerkitys eli konnotaatio.

Ingon (2007:123–124) mukaan lisäysten yhteydessä käännökseen lisätään uusia merkityskomponentteja ja näin ollen uutta tietoa. Merkityskomponentteja voidaan toisaalta myös tehdä eksplisiittisiksi, jolloin lähtötekstin ”rivien välissä” ilmaistuja merkityksiä ilmaistaan käänöksessä uusilla sanoilla. Käännös sisältää siis enemmän sanoja mutta samat merkityskomponentit kuin lähtöteksti. Poisjätöt ovat sen sijaan vastakohta lisäyksille. Poisjättöjen yhteydessä kaikkia lähtötekstin merkityskomponentteja ei ilmaista käänöksessä, jolloin käännös siis sisältää vähemmän tietoa kuin lähtöteksti. Implisiittiseksi tekeminen on puolestaan vastakohta eksplisiittiseksi tekemiselle. Kun merkityskomponentteja tehdään implisiittisiksi, lähtötekstin merkityksiä ilmaistaan käänöksessä ”rivien välissä”. Käännös sisältää silloin siis vähemmän sanoja mutta samat merkityskomponentit kuin lähtöteksti.

Huhtala (1995:18) selvitti tutkimuksessaan, millaisia muutoksia suomenkielisten tekstien ruotsinkielisiin käännöksiin oli tehty. Tulokset osoittivat, että merkityskomponentteja tehtiin usein eksplisiittisiksi. Lisäykset olivat sen sijaan huomattavasti harvinaisempia. Implisiittiseksi tekemisiä esiintyi puolestaan paljon enemmän kuin poisjättöjä. Toisaalta lisäyksiä ja poisjättöjä esiintyi paljon tutkimuksessa mukana olleen lastenkirjan käänöksessä. Tulokset osoittivat myös, että kuvilla oli suuri rooli lastenkirjan kääntämisessä. Joissain tapauksissa kuvissa olevaa tietoa oli ilmaistu käänöksessä myös sanallisesti. Toisaalta lähtötekstissä sekä sanallisesti että visuaalisesti ilmaistua tietoa oli välillä ilmaistu käänöksessä ainoastaan visuaalisesti. (Huhtala 1995:63–78.)

Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Tutkimukseni tarkoituksena on selvittää, millaisia semanttisia muutoksia *Koiramäen Suomen historia* -kirjan ruotsin- ja englanninkielisiin käännöksiin on tehty. Semanttisilla muutoksilla tarkoitan lisäyksiä, eksplisiittiseksi tekemistä, poisjättöjä ja implisiittiseksi tekemistä. Etsin tutkimuksessani vastauksia kolmeen tutkimuskysymykseen, jotka ovat seuraavanlaiset:

- Millaisia semanttisia muutoksia *Koiramäen Suomen historia* -kirjan ruotsinkieliseen käännökseen on tehty?
- Millaisia semanttisia muutoksia *Koiramäen Suomen historia* -kirjan englanninkieliseen käännökseen on tehty?
- Millaisia yhtäläisyyksiä ja eroja näiden kahden käännöksen välillä on semanttisissa muutoksissa?

Kahden ensimmäisen tutkimuskysymyksen tarkoituksena on selvittää, kuinka merkitykset ovat muuttuneet, kun suomenkielinen kirja on käännetty ruotsiksi ja englanniksi. Kolmannen kysymyksen avulla puolestaan vertailen käännöksiä toisiinsa. Tarkoituksena on siis selvittää, onko käännöksiin tehty samanlaisia muutoksia ja esiintyykö jommassakummassa käännöksessä enemmän joitain semanttisia muutoksia.

Aineisto ja tutkimusmenetelmät

Tutkimukseni aineistona käytän Mauri Kunnaksen *Koiramäen Suomen historia* -lastenkirjaa (Otava 2017) sekä sen ruotsin- ja englanninkielisiä käännöksiä. Ruotsinkielinen käännös on nimeltään *Hundarnas historiebok – Finland, en del av Sverige* ja se on julkaistu vuonna 2018. Käännöksen on tehnyt Ulrica Enckell. Englanninkielisen käännöksen nimi on puolestaan *A Doghill History of Finland*. Käännös on julkaistu vuonna 2018 ja sen on tehnyt William Moore. Kirjassa esitellään Suomen historian tärkeimmät tapahtumat alkaen uskonpuhdistuksesta ja päättyen Väinö Stoolin tarinoiden julkaisuun. Kirjassa käydään läpi sodat, hallitsijat ja muut tärkeät tapahtumat tältä ajanjaksolta.

Käytän tutkimuksessani sekä kvantitatiivisia että kvalitatiivisia menetelmiä. Olen käynyt materiaalin läpi keräten kaikki semanttiset muutokset, jotka sisältävät lisäyksiä, eksplisiittiseksi tekemistä, poisjättöjä ja implisiittiseksi tekemistä. Tämän jälkeen olen jakanut muutokset ryhmiin näiden neljän kategorian mukaan. Sitten olen laskenut, kuinka monta muutosta kukin ryhmä sisältää ja antanut esimerkkejä eri muutostyypeistä. Lopuksi olen vertaillut käännöksiä toisiinsa etsien niistä yhtäläisyyksiä ja eroja.

Tulokset ja pohdinta

Tulokset osoittavat, että ruotsinkielisessä käännöksessä yleisin semanttinen muutos on eksplisiittiseksi tekeminen. Nämä muutokset muodostavat noin 39 % kaikista käännöksen muutoksista. Lisäykset ovat puolestaan kaikista harvinaisimpia muutoksia noin 19 % osuudellaan. Poisjätöt muodostavat sen sijaan noin 20 % ja implisiittiseksi tekemiset noin 22 % kaikista muutoksista. Ruotsinkielisessä käännöksessä eksplisiittiseksi tekemiset ovat siis huomattavasti yleisempiä kuin muut muutostyypit, joiden määrissä ei puolestaan ole isoja eroja. Englanninkielisessä käännöksessä erot eri ryhmien välillä ovat sen sijaan suurempia. Lisäykset ovat yleisin muutostyyppi noin 45 % osuudellaan. Eksplisiittiseksi tekemiset muodostavat puolestaan 40 % kaikista muutoksista ja ovat siten lähes yhtä yleisiä kuin

lisäykset. Poisjätöt ja implisiittiseksi tekemiset ovat sen sijaan huomattavasti harvinaisempia. Poisjätöt muodostavat noin 9 % ja implisiittiseksi tekemiset vain 6 % kaikista muutoksista. Käännösten välillä on suuri ero myös muutosten kokonaismäärässä. Ruotsinkielisestä käännöksestä löysin 176 muutosta, kun taas englanninkielisessä käännöksessä muutoksia on yhteensä 450 kappaletta.

Tuloksista käy ilmi, että lisäysten osuudessa muutosten kokonaismäärässä on iso ero käännösten välillä. Ruotsinkielisessä käännöksessä lisäykset ovat harvinaisimpia ja englanninkielisessä käännöksessä yleisimpiä semanttisia muutoksia. Käännösten välillä on kuitenkin myös yhtäläisyyksiä, sillä molemmat käännökset sisältävät useita pragmaattisista syistä tehtyjä lisäyksiä. Näitä lisäyksiä on siis tehty, koska lähtötekstin ja käännöksen kulttuurisissa ympäristöissä on eroja. Näin ollen tiettyjä asioita pitää selittää enemmän käännöksen lukijoille. Toisaalta englanninkielisessä käännöksessä esiintyy enemmän näitä lisäyksiä. Tämä johtuu todennäköisesti siitä, että englanninkielisten lukijoiden voidaan ajatella tietävän entuudestaan vähemmän Suomesta. Ruotsinkielisillä lukijoilla on puolestaan todennäköisesti enemmän tietoa esimerkiksi Suomen maantiedosta tai kulttuurista. Toki on mahdollista, että käännöksiä lukevat sellaiset henkilöt, joille Suomeen liittyvät asiat ovat jo entuudestaan tuttuja. Kääntäjien on kuitenkin täytynyt ottaa huomioon, että käännösten lukijoilla ei välttämättä ole tietoa Suomesta. Näin ollen he ovat miettineet, mitä asioita käännösten lukijoille täytyy selittää, ja englanninkielisen käännöksen tekijä on lopulta päätenyt tekemään enemmän lisäyksiä kuin ruotsinkielisen käännöksen tekijä.

Eksplisiittiseksi tekemisten osuus kaikista semanttisista muutoksista on käännöksissä puolestaan lähes sama. Molemmat käännökset sisältävät sellaisia eksplisiittiseksi tekemisiä, jotka muistuttavat lukijaa siitä, että Suomi on ollut osa Ruotsia. Kääntäjät ovat siis todennäköisesti halunneet helpottaa tekstin ymmärrettävyyttä tällä tavalla.

Englanninkielisessä käännöksessä näitä muutoksia esiintyy toisaalta ruotsinkielistä käännöstä enemmän. Tämä voi johtua siitä, että englanninkielisen lukijan saattaa olla vaikeampi hahmottaa Suomen olleen osa Ruotsia, vaikka kyseessä onkin kaksi erillistä aluetta. Lisäksi englanninkielinen käännös sisältää sellaisia eksplisiittiseksi tekemisiä, joissa muistutetaan, että esimerkiksi kirjassa mainitut kuninkaalliset ovat olleet nimenomaan Ruotsin kuninkaallisia. Näitä muutoksia ei esiinny ruotsinkielisessä käännöksessä. Syynä tähän saattaa olla, että ruotsinkielisten lukijoiden ajatellaan helpommin ymmärtävän monien kirjassa mainittujen tapahtumien olevan osa Ruotsin historiaa. Molemmissa käännöksissä esiintyy myös sellaisia eksplisiittiseksi tekemisiä, joissa kirjan kuvituksessa esiintyvää tietoa on

ilmaistu myös sanallisesti. Löysin useamman tällaisen muutoksen, jotka on tehty samalla tavalla molempiin käännöksiin.

Poisjätöt ovat puolestaan muutosten kokonaismäärään nähden huomattavasti yleisempiä ruotsinkielisessä käännöksessä kuin englanninkielisessä käännöksessä. Myös tämä ero voi selittyä kulttuuriympäristöissä vallitsevilla eroavaisuuksilla. Koska englanninkielinen ympäristö eroaa suomenkielisestä ympäristöstä enemmän kuin ruotsinkielinen ympäristö, poisjätöistä on enemmän haittaa englanninkielisessä käännöksessä. Siksi siihen ei voida tehdä yhtä paljon poisjättöjä kuin ruotsinkieliseen käännökseen. Toisaalta englanninkielinen käännös sisältää paljon uutta tietoa, joka vie tilaa kirjasta. Näin ollen kääntäjän on ehkä ollut pakko tehdä joitain poisjättöjä, jotta teksti mahtuu kirjan sivuille. Ruotsinkielisessä käännöksessä poisjätöt eivät sen sijaan vaikeuta yhtä paljon tekstin luettavuutta, sillä ruotsinkielinen miljöö ei eroa niin vahvasti suomenkielisestä miljööstä. Toisaalta en löytänyt joillekin ruotsinkielisen käännöksen poisjätöille mitään selviä syitä, joten aloin pohtimaan, ovatko nämä poisjätöt olleet oikeasti tarpeellisia.

Implisiittiseksi tekeminen on toiseksi yleisin muutostyyppi ruotsinkielisessä käännöksessä ja harvinaisin muutostyyppi englanninkielisessä käännöksessä. Tämä eroavaisuus voi johtua samoista syistä kuin ero poisjättöjen määrässä. Englanninkielisessä käännöksessä implisiittiseksi tekemisten suuri määrä häiritsisi tekstin ymmärrettävyyttä enemmän kuin ruotsinkielisessä käännöksessä. Toki tekstin merkityskomponentteja ei tule myöskään tehdä implisiittiseksi ilman kunnollisia syitä. Toisaalta ainakin englanninkielisen käännöksen implisiittiseksi tekemiset voivat hyvinkin selittyä tilanpuutteella.

Tulevaisuudessa olisi mielenkiintoista tutkia tätä aihetta lisää. Esimerkiksi kääntäjiä voitaisiin tulevissa tutkimuksissa nostaa enemmän esille. Mielestäni olisi erityisen mielenkiintoista selvittää, millaisia asioita kääntäjät käyvät läpi tehdessään käännöksiin semanttisia muutoksia. Silloin saataisiin siis selville, millä tavoilla kääntäjät tekevät erilaisia päätöksiä ja miten he perustelevat valintojaan.